

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра філології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В
ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ
УГОРСЬКОЮ МОВОЮ

БЕЦА СВІТЛАНА ДМИТРІВНА

Студент(ка) II-го курсу

Освітня програма: Філологія (українська мова і література)

Спеціальність: 035 Філологія (Українська мова і література)

Рівень вищої освіти: магістр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол №96 від 02.10.2023

Науковий керівник:

Барань Єлизавета Балажівна,

доктор філософії у галузі «Гуманітарні науки», доцент, доцент кафедри філології

(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Завідувач кафедри:

Берегсасі Аніко Ференцівна,

зав. кафедри, доктор габілітований, професор

(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 2024 року

Протокол № _____ / 2024

**Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II**

Кафедра філології

**Кваліфікаційна робота
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В
ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ
УГОРСЬКОЮ МОВОЮ**

Рівень вищої освіти: магістр

Виконавець: студент(ка) II-го курсу

БЕЦА СВІТЛАНА ДМИТРІВНА

Освітня програма: Філологія (українська мова і література)

Спеціальність: 035 Філологія (Українська мова і література)

Науковий керівник:

Барань Єлизавета Балажівна,

доктор філософії у галузі «Гуманітарні науки», доцент, доцент кафедри філології

(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Рецензент:

Певсе Андрея Андріївна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри філології

(науковий ступінь, вчене звання, посада)

Берегове
2024

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Filológia Tanszék

AZ UKRÁN NYELV OKTATÁSÁNAK MÓDSZERTANÁNAK
SAJÁTOSSÁGAI A MAGYAR TANNYELVŰ ISKOLÁKBAN

Magiszteri dolgozat

Készítette: Beca Szvitlána

II. évfolyamos filológia (ukrán nyelv és irodalom)

szakos hallgató

Témavezető: Bárány Erzsébet, PhD, docens

(tudományos fokozat, cím, tisztség)

Recenzens: Pösze Andrea

pedagógiai tudományok kandidátusa, docens

(tudományos fokozat, cím, tisztség)

ЗМІСТ

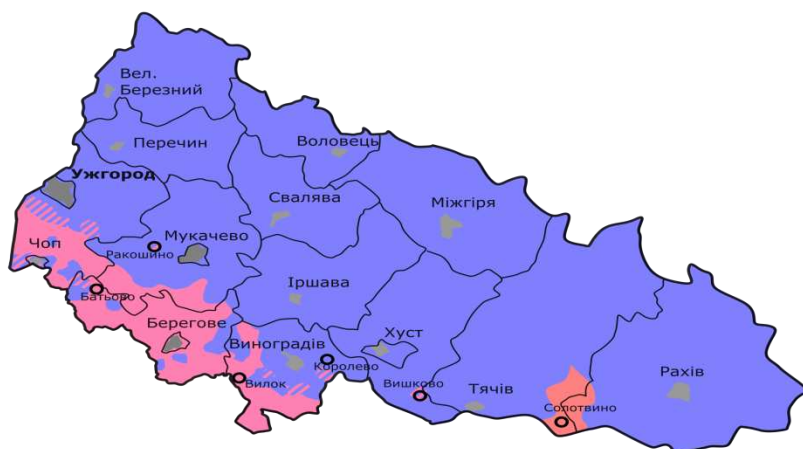
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ.....	12
1.1.Форми і методи навчання української мови в 2 класі в закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою.....	12
1.2.Змістова лінія у Модельній навчальній програмі «Українська мова для класів з навчанням угорською мовою (5–9 класи)» для закладів загальної середньої освіти	14
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ.....	16
2.1.Методика формування лексичної компетентності учнів на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою.....	16
2.2. Вправи для удосконалення навичок читання на уроках української мови у класах навчанням угорською мовою.....	19
2.3. Вправи для удосконалення навичок роботи з аудіотекстами на уроках української мови у класах з навчанням угорською мовою.....	29
2.4. Вправи для удосконалення навичок говоріння на уроках української мови у класах з навчанням угорською мовою.....	35
2.5. Вправи для удосконалення навичок письма на уроках української мови у класах з навчанням угорською мовою.....	46
РОЗДІЛ 3 ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У КЛАСАХ З НАВЧАННЯМ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ.....	51
3.1. Планування уроку.....	51
3.2. Авторські розробки уроків української мови у закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою.....	54
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	85

ВСТУП

Важливим предметом спеціального наукового дослідження став зв'язок мови і суспільства. Теорія про співвідношення мовних і соціальних чинників стала метою дослідження багатьох науковців: Мейє А., Мельничука О. С., Русанівського В. М. У 60-х роках ХХ ст.. американські вчені Лабов В., Хаймс Д. вивчали проблему мовної ситуації в багатомовних країнах. Таким чином сформувалася соціолінгвістика, яка вивчає проблеми, пов'язані із соціальною природою мови, її суспільними функціями, механізмом впливу її соціальних чинників на мову, роллю мови в житті суспільства. Соціолінгвістика розглядає такі поняття як: мовна ситуація і мовна політика.

Мовну ситуацію описують за кількісними, якісними, оцінними критеріями. Щоб дослідити мовну ситуацію потрібно визначити кількість мов у певній мовній ситуації; кількість мовців, що говорять певною мовою; кількість комунікативних сфер, які обслуговує кожна мова. Також вивчити якісні критерії характеру мовних форм: різновиди однієї мови чи різні мови (одномовність, багатомовність); структурно – генетичні відношення між мовами (споріднені і неспоріднені). А також опрацювати функціональну рівнозначність (місцева чи іноземна) [17].

Територія Закарпатської області є багатонаціональною та багатомовною. Розселення угорців у Закарпатті (позначено рожевим кольором): угорцями за переписом 2001 р. були 3/4 населення Берегівського району, 1/3 Ужгородського, 1/4 населення Виноградівського та 1/8 населення Мукачівського районів.

У Берегівському районі мешкає 75% (41,2 тис. осіб, або 75%) угорців. Єдиний район, в якому українці не домінують, це традиційний осередок

угорського населення. Але й тут відбулися зміни. Зокрема, в м. Берегово при одночасному зменшенні питомої ваги угорського етносу з 50,8% у 1989 р. до 48,1% у 2001 р. частка українців зросла з 36,2% у 1989 р. до 38,9% у 2001 р. Порівняно з іншими районами області мешканців угорської національності: у Виноградівському (30,9 тис. осіб, або 26,2%), в Іршавському (1,0 тис. осіб, або 0,1%), у Мукачівському (12,9 тис. осіб, або 12,7%), у Рахівському (2,9 тис. осіб, або 3,2%), у Свалявському (0,4 тис. осіб, або 0,7%) та Тячівському (5,0 тис. осіб, або 2,9%) районах, у містах Ужгород (8,0 тис. осіб, або 6,9%), Мукачеве (7,0 тис. осіб, або 8,5%), Берегово (12,8 тис. осіб, або 48,1%), Хуст (1,7 тис. осіб, або 5,4%) селі Вишково (Хустського району) та селі Солотвино (Тячівського району) [15].

Структурно – генетичні відношення між мовами: українська мова належить до східнослов'янської групи слов'янських мов, що входять до індоєвропейської мовної сім'ї, поряд з романськими, германськими, кельтськими, грецькою, албанською, вірменською та найближче спорідненими зі слов'янськими балтійськими мовами, а угорська належить до фіно-угорської сім'ї мов, де разом з мовами ханти і мансі складає угорську групу.

У цьому аспекті важливо з'ясувати питання мовної компетенції угорців, мова яких не належить до групи слов'янських мов. Знання лише угорської мови обмежує міжетнічні контакти людей, знижує загальний культурний рівень етносів, ускладнює соціальну мобільність, продукує їх відсторонення та замкненість. Під час опитування учнів, в яких містах України вони побували, отримуєш зазвичай відповідь, що більшість батьків возять дітей до Угорщини, а в Україні здебільшого подорожують тільки по території Закарпаття.

Слід зазначити, що Євроінтеграційний рух України означає визнання європейських стандартів в галузі мовної політики. Передові європейські країни прагнуть забезпечити повноцінне функціонування державної (офіційної) мови, гарантують збереження, розвиток і використання національних та регіональних мов, сприяють вивченню щонайменше двох іноземних мов. Чільне місце в становленні державності української мови належить галузі освіти, Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття") стратегічним завданням реформування змісту освіти вважає вивчення української мови в усіх навчально-виховних закладах, утвердження її як основної мови функціонування загальноосвітньої, професійної та вищої школи. Відповідно до Національної

доктрини розвитку освіти у державі створюється система неперервної мовної освіти, що має забезпечити обов'язкове оволодіння нашими громадянами державною (українською) мовою, можливість опанувати рідну (національну) мову і практично володіти хоча б однією іноземною мовою [22, с. 205].

На Закарпатті функціонують навчально-освітні закладів з угорською мовою навчання⁶⁹ (16070 учнів), 30 – українською і угорською (9332 учнів). Основу шкільної освіти становить мережа дошкільних навчальних закладів 65 – угорською мовою (2226 дітей) та змішаною мовою виховання. Виховуючись у дошкільному закладі з українською мовою виховання, угорськомовні діти мають можливість щодня спілкуватися українською мовою з носіями мови. Це сприяє вивченню нерідної мови. Але, на жаль, коли дошкільнята переходять до шкіл з угорською мовою навчання, спілкування українською мовою обмежується тільки кількістю навчальних годин з української мови на тиждень. Це призводить до забування набутих знань. Тому важливо, щоб вчитель української мови звертав особливу увагу на те, що таким учням/ ученицям потрібно давати додаткові умовно-комунікативні та комунікативні вправи, щоб розвивати вже здобуті знання.

Відповідно до Національної доктрини розвитку освіти у державі створено систему неперервної мовної освіти, що має забезпечити обов'язкове оволодіння нашими громадянами державною українською мовою, можливість опанувати рідну (національну) мову і практично володіти хоча б однією іноземною мовою. Таким чином, виникло рішення створити на регіональному рівні альтернативні моделі формування та реалізації державної мовної політики в галузі освіти України, перша з яких – «урівноваження національно-мовного співвідношення населення України», друга – «перебудова мовної політики в галузі освіти України за регіональним принципом», третя – «статус-кво». Умовами впровадження на регіональному рівні запропонованих альтернативних моделей є кадрове, програмне, підручникове та навчально-методичне забезпечення освітньої галузі[22, с. 204].

Стосовно кадрового забезпечення шкіл з угорською мовою навчання. Підготовка вчителів української мови, які будуть викладати в закладах освіти з угорською мовою навчання, має відрізнятися від підготовки вчителів, які навчатимуть учнів/ учениць української мови як рідної мови. Вчитель, який

викладає в угорськомовній школі має кваліфіковано застосовувати сучасні принципи, методи, прийоми і засоби навчання іншомовного спілкування, допомагати учням в оволодінні уміннями вчитися, розширювати свій світогляд, пізнавати себе та іншу систему понять, через яку можуть усвідомлюватися інші явища, адже українська і угорська мови не відносяться до однієї групи мов.

Вчитель спрямовує свою навчаючу діяльність на формування в учнів умінь пізнавальної діяльності. Організуючи свою діяльність, педагог має враховувати такі фактори: мету навчання, зміст, методи та прийоми, засоби навчання. Між цими трьома компонентами має бути тісний зв'язок, з допомогою яких дії учнів стають більш активними, творчими, самостійними. Важливо також вивчати і узагальнювати досвід інших вчителів у галузі навчання української мови як рідної мови і вчителів у галузі навчання іноземних мов. Вивчення та узагальнення досвіду роботи вчителів є методом дослідження, вчителі нерідко знаходять прийоми і методичні рішення, які підвищують ефективність навчального процесу[24, с. 5]. Потрібно також зауважити й те, що вчитель української мови в угорській школі має володіти і угорською мовою, на наш погляд, під час уроків можуть виникнути ситуації, коли учні не все зрозуміють, тоді доцільно перекласти їм на рідну мову, таким чином можна досягти поставленої мети уроку. Звісно, що не всі школярі будуть знати матеріал на високому рівні, але ж і в українській школі на уроках рідної мови не всі діти мають однаковий рівень знань.

Важливу роль у вивченні нерідної мови відіграє також принцип урахування рідної мови, який дає можливість спрогнозувати труднощі у навчанні лексичної, граматичної, синтаксичної сторін іншомовного мовлення. У мовленнєвому плані врахування рідномовних механізмів допомагає визначити структуру мовленнєвих операцій і вирішити, де є можливість коригування чи формування нових навичок та вмій.

Структура модельної навчальної програми угорської мови в закладах з угорською мовою навчання, як зазначають автори програми: Браун Є., Зикань Х., Ковач-Буркуш Є.: «має певний формат для кожного класу, де насамперед домінує комунікативний принцип, а потім – подання граматичного матеріалу для певної вікової групи. У навчальній програмі важлива роль приділяється розумінню та створенню тексту, розвитку навичок усного мовлення та навичок письма. У ній наголошується на розумінні учнями текстів, правильному використанні діалогу в

різних ситуаціях спілкування, правильному та красивому мовленні, а також на розумінні, редагуванні та створенні текстів різних видів»[7, с.3].

Так, опрацьовуючи матеріал навчальних програм української та угорської мов, звернула увагу на те, що мовна змістова лінія у двох програмах відрізняється. У навчальній програмі угорської мови у п'ятому класі вивчається тема синтаксис пізніше ніж за навчальною програмою з української мови. Учні засвоюють мовний матеріал з української мови, не знаючи відповідники в угорській мові. П'ятикласники на уроках української мови після повторення вивченого у четвертому класі вивчають синтаксис і пунктуацію: словосполучення (голове і залежне слово у словосполученні); речення (граматична основа речення; види речень за метою висловлювання; окличні і неокличні речення; розділові знаки в кінці речень; підмет і присудок; тире між підметом і присудком; другорядні члени речення; односкладні і двоскладні речення; речення з однорідними членами речень із сполучниками і без сполучників; узагальнюване слово при однорідних членах речення; звертання; розділові знаки при звертаннях; використання звертань у розмовному і художньому стилях; пряма мова; передача прямої мови непрямою; розділові знаки при прямій мові; складне речення; загальне поняття; розділові знаки у складному реченні; вставні слова; тире при діалозі[30, с. 21–23]. Тоді як з рідної мови учні вивчають з теми синтаксис: поняття про будову словосполучення, їх види; граматична основа речення; підмет і присудок; односкладні і двоскладні речення; види речень за метою висловлювання; розділові знаки в кінці речення; однорідні члени речення з сполучниковим та безсполучниковим зв'язком; роль узагальнювального слова перед однорідними членами речення; складне речення з безсполучниковим та сполучниковим зв'язком; розділові знаки в реченнях з однорідними членами речення; складне речення; звертання; розділові знаки при звертанні; кома між частинами складного речення[7, с. 10–12].

Проаналізувавши обидві програми, ми дійшли висновку, що у навчальній програмі угорської мови відсутні теми: тире між підметом і присудком; другорядні члени речення; пряма мова; передача прямої мови непрямою; розділові знаки при прямій мові; вставні слова. Це є важливим моментом, адже будова речень в обох мовах відрізняється порядком слів у реченнях. З огляду на зазначене вище, це унеможливорює застосувати метод порівняння теоретичного матеріалу обох мов.

Адже вчитель української мови має забезпечити розуміння учнями мовного матеріалу.

Учні Берегівщини досконало володіють рідною мовою. Вони її щодня чують вдома, спілкуються між собою, українську ж мову вони чують тільки в навчальному закладі, де сприйняття її і комунікація нею обмежена кількістю годин. Українська мова належить до флективних мов, угорська – до аглютинативних, тому їй важко учням-угорцям засвоїти українську мову. Тому під час організації навчання української мови в класі з угорською мовою навчання потрібно звертати увагу на системне зіставлення, пояснення, повторення особливостей обох мов, а також головну увагу приділити формуванню комунікативної компетентності учнів шляхом розвитку і вдосконалення вмінь в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма). Саме ця змістова лінія забезпечує можливість вироблення комунікативних навиків усного і письмового мовлення [30, с. 10].

Отже, актуальність проблемививчення української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою зумовила вибір теми нашої магістерської роботи.

Об'єктом дослідження є особливості методики викладання української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою . Предмет дослідження особливості формування комунікативної компетентності учнів в основних видах мовленнєвої діяльності(аудіювання, говоріння, читання, письма). Нашою метою є дослідити систему вправ для розвитку та вдосконалення вмінь і навичок учнів у формуванні комунікативної компетентності під час читання, аудіювання, говоріння та письма.

Завдання дослідження:

1. проаналізувати дослідження проблеми в сучасній науково-педагогічній літературі;
2. вивчити особливості формування комунікативної компетентності учнів в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма) на уроках іноземних мов;
3. дослідити систему вправ і завдань для вдосконалення мовленнєвої компетентності;
4. розробити авторські умовно-комунікативні та комунікативні вправи і завдання;

5. розробити авторські уроки з навчального читання, аудіювання, говоріння та письма.

У роботі використано такі методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, спостереження, порівняння, аналіз і систематизація досліджуваного матеріалу, метод диференціації під час відбору матеріалу для пояснення цих тем на уроках.

Теоретичною основою дослідження стали наукові дослідження й методичні розробки: М. Пентилюка, М. Вашкуленка, Г. Коваль та ін., Т. Котик, Ж. Крайнової, Л. Крючкової, С. Ніколаєвої, Л. Панової, О. Савченко, Є. Браун, О. Глазової, Н. Данилюк, Г. Шелеста, Г. Беценка, К. Вакуленка, Н. Литвиненка, С. Цимбал, С. Шабі, Л. Шеремета, В. Ключника, О. Бігич, Н. Бориско, Г. Борецька.

Джерельною базою послуговували: «Українська мова. Підручник для 5 класу з навчанням угорською мовою», авторами є Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А.; «Українська мова. Підручник для 6 класу з навчанням угорською мовою», авторами є Беца С. Д., Павлишина М., Павлович Ю. П., Певсе А. А.

Робота складається зі вступу та двох розділів, висновків, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1

НОВІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ

Навчанням української мови як державної в системі освіти цікавляться відомі вітчизняні науковці: М. Вашуленко, М. Пентилюк, О. Хорошковська, І. Ющук та інші вчені.

1.1. Форми і методи навчання української мови в 2 класі в закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою

Як зазначає Романюк С. ефективні науково-практичні та методичні засади вивчення української мови як державної ще не узагальнені, а конкретні методи, прийоми, способи навчання, які напрацьовуються в шкільній практиці, перебувають лише на етапі вивчення, осмислення. Тому дослідження сучасних напрямів підходів і технологій у навчанні української мови заслуговує посиленої уваги з боку лінгводидактів, педагогів-практиків [24, с.5].

У 2015 р. в Берегівській ЗОШ № 3 нами було вирішено провести дослідження з метою виявлення ефективних сучасних напрямів підходів і технологій у навчанні української мови у 2 класі з угорською мовою навчання.

Згідно завдань початкового курсу української мови як державної, на кінець 2-го класу учні мають досягти рівня *PréA 1*, ці рівні характеризують результати навчальних досягнень у кожному виді мовленнєвої діяльності та узгоджуються із «Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання» [23, с. 2].

Як вказано у програмі, початковий етап навчання української мови як другої, неспорідненої надзвичайно важливий тому увага звернена на формування комунікативної компетентності й передбачає розвиток і ефективне використання усіх видів мовленнєвої діяльності: аудіювання, говоріння, читання і письма у межах сфер і тем, визначених навчальною програмою. У програмі також зазначено, що розподіл навчальних годин за темами, розділами, вибір форм і методів навчання вчитель зазначає самостійно [27, с. 3].

Сфера і тематика мовленнєвої діяльності: особистісна, освітня, соціально-побутова, світ і природа.

Для навчання використовувалася навчальна програма «Хорошковська Т. П., Повхан К. З. Навчальна програма з української мови(складник типової освітньої програми) для 1-4 класів закладів загальної середньої освіти з мовами навчання національних меншин (молдовською, румунською, угорською) та підручник Кеслер С. «Буквар».

Нами було вирішено скласти робочий зошит до підручника, що спрощувало роботу на уроці, давало більше часу на виконання комунікативних та умовно-комунікативних вправ.

Під час проведення уроку вчитель має дотримуватися послідовності у перебігу уроку, що дає змогу учням за короткий час звикнути до послідовності завдань та реагувати на розпорядження вчителя.

Таким чином, на уроках з вивчення абетки завдання виконувались у такій послідовності:

- перевірка знань вивченого матеріалу(робота з підручником: читання вивчених літер, складів, розчитування вивчених слів, написання буквеного і словникового диктанту);
- аудіювання і говоріння:перегляд мультфільму «Абетка тітоньки Сови»; бесіда за сюжетом мультфільму: питання-відповідь, виконання гри «Так чи ні» (робота в робочому зошиті, контроль знань учнів);
- читання вголос (робота з підручником) : виокремлення слів з виучуваною буквою;
- слухання прикладів моделей чи слів, які вчитель повторює чітко, розчленовано вимовляючи слова кілька разів;
- хорова імітація: учні разом або групами повторюють за вчителем;
- індивідуальна імітація: учні по черзі повторюють поданий учителем зразок з метою перевірки правильності вимови;
- підстановчі вправи (робота в робочому зошиті): вчитель варіює елементи виучуваної моделі, використовуючи різного роду підказки (слова, малюнки, цифри тощо), учні репродукують модель з новими елементами (словами);
- письмо (робота в робочому зошиті) : написання виучуваної букви, написання слів з новою буквою, складання речень за малюнком із запропонованими словами.

Отже, використання робочого зошита, в якому подавалися різноманітні форми завдань, кожне з яких доповнювалося малюнками, сприяло збагаченню словникового запасу учнів, закріплювало і систематизувало набуті під час уроку знання, розвивало увагу, мислення, уяву.

1.2. Змістова лінія у Модельній навчальній програмі «Українська мова для класів з навчанням угорською мовою. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти

Формування іншомовної лексичної компетентностей учнів загальноосвітніх закладів має бути спрямована на оволодіння лексичними одиницями у відповідності з відібраними темами і сферами спілкування[6, с. 218] Для учнів угорськомовних шкіл українська мова і є не рідною.

Задача вчителя української мови та літератури в угорськомовній школі – навчити учнів висловлюватися за різних обставин. Це можливо, якщо матеріал подаємо ситуативно-тематично. Постійна активна мовленнєва діяльність сприяє формуванню мовленнєвих навичок та умінь.

У новій модельній програмі розподіл мовного матеріалу відрізняється від традиційного розподілу, тому що подання мовного матеріалу передбачає одночасне вивчення лексики, граматики, синтаксису.

Змістова лінія модельної програми передбачає формування комунікативної компетентності учнів/ учениць шляхом розвитку і вдосконалення вмінь в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма). Саме ця змістова лінія забезпечує можливість вироблення комунікативних навичок усного і письмового мовлення.

Ми розглянули сфери спілкування та тематику ситуативного спілкування, які запропонували автори програми: особистісна, публічна, освітня.

Тематика ситуативного спілкування модельної програми, включає такі теми: я, моя сім'я, мої друзі (родинні зв'язки, розпорядок дня, зовнішність, риси характеру, обов'язки в сім'ї, сімейні традиції, автобіографія); одяг, їжа, напої (покупки, відвідування магазинів, традиції харчування, основний асортимент товарів, ціна, гроші, розміри одягу, назви страв, приготування їжі, сервіровка столу, кухонні прилади, посуд); відпочинок і дозвілля (захоплення, вільний час, канікули, види спорту, Олімпійські ігри, кіно, театр, спортсмени, спортивні змагання, клуби, секції); природа; погода; подорож (загальні відомості про Україну, види транспорту,

предмети багажу, проїзні документи, визначні місця столиці); рідне місто, село; свята і традиції; шкільне життя (навчальні предмети, робочий день, види діяльності на уроці, улюблений предмет, позакласні заходи, навчальний персонал, типи навчальних закладів, правила поведінки); охорона здоров'я (відвідування лікаря; симптоми захворювань, медичні заклади, медичні працівники, лікарські засоби); стиль життя(здоровий спосіб життя, розваги, друзі по листуванню, активний відпочинок); шкільна бібліотека (вибір книг для читання, улюблений письменник, книга, літературний герой); засоби масової інформації (преса, рубрики, телебачення і радіо, програми, ведучі, улюблена радіо-/телепередача); музика (музичні стилі, композитори, музиканти, виконавці, інструменти, відвідування концерту); географічне положення України, географічне положення Закарпаття, флора і фауна Закарпаття, корисні копалини України, клімат, населення); історичні пам'ятки України і Закарпаття; молодіжна культура (зовнішність, захоплення, клуби, табори); робота і професія (професії, вибір професії, характеристика професій, фактори впливу на вибір професій).

Така тематика охоплює різноманітні галузі знань, серед них і ті, які вивчалися з інших предметів, а також вона є логічним продовженням тематик поданих у Типовій програмі з української мови для 1–4 класів.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ З НАВЧАННЯМ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ

Формування комунікативної компетентності учнів угорськомовних навчальних закладів в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма) неможливе без лексичної компетентності.

2.1. Методика формування лексичної компетентності учнів на уроках української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою

Формування комунікативної компетентності учнів угорськомовних навчальних закладів в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма) неможливе без лексичної компетентності.

Мовленнєві лексичні навички лежать в основі всіх видів мовленнєвої діяльності. Лексичні одиниці мають бути дібраними у відповідності темам і сферам спілкування. Вчитель має забезпечити систематичне повторення раніше вивчених лексичних одиниць на всіх ступенях навчання.

Лексична компетентність – це здатність людини до коректного оформлення своїх висловлювань і розуміння мовлення інших, яка базується на складній і динамічній взаємодії відповідних навичок, знань і лексичної усвідомленості. У загальноосвітніх навчальних закладах передбачено не лише засвоєння певної кількості слів.

Формування мовленнєвих навичок учнів здійснюється у ситуативному вживанні засвоєних лексичних одиниць при висловлюванні своїх думок в усній формі (говоріння) та письмовій (письмо), а також контекстне розуміння лексичних одиниць при читанні та аудіюванні. На етапі автоматизації учень оволодіває формою, значенням, функцією лексичних одиниць завдяки виконанню не комунікативних та умовно-комунікативних вправ. На етапі застосування здійснюється відтворення лексичних одиниць на рецептивному і продуктивному рівнях. Учні вживають нову лексику у мовленні у відповідності з поставленою комунікативною ситуацією спілкування.

Вправи для формування лексичної компетентності: некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні [6, с. 215].

Науковці М.І. Пентилюк, С.О. Караман, О.В. Караман, О. М. Горошкіна, З. П. Бакум, М. М. Барахтян, М.В. Гайдаєнко, А. Г. Галетова, Т. В. Коршун, А.В. Нікітіна, Т. Г. Окуневич, О. М.Решетилова працюють над методикою навчання української мови в закладах загальної середньої освіти. Вони зазначили, що «рівень мовленнєвої підготовки учнів залежить від засвоєння ними лексичного багатства мови, володіння граматичними категоріями, літературними нормами, що забезпечує формування умінь і навичок у різних видах мовленнєвої діяльності. Тому робота з розвитку мовлення учнів здійснюється паралельно за трьома напрямками:збагачення словникового запасу учнів і розвитку граматичної будови їх мовлення;засвоєння норм української літературної мови;формування в учнів умінь і навичок сприймати і відтворювати чужі та будувати власні усні й писемні висловлювання»[26, с.263]

Типи лексичних вправ, які використовуються на уроках рідної мови (української)

Словникові вправи:

Лексико-фразеологічні – використовуються здебільшого для закріплення знань та формування умінь і навичок з лексики, фразеології.

Словникові вправи проводяться під час сприймання або породження мовлення. Їхня мета – розвиток мовлення учнів.

Зміст лексичних вправ досить різноманітний, оскільки словникова робота проводиться під час вивчення усіх розділів шкільної програми.

Вправи за змістом можна поділити на групи: лексичні вправи, лексико-граматичні вправи;лексико-стилістичні вправи; лексико-орфографічні вправи.

Автори обох методик пропонують: збагачення словникового запасу учнів і розвитку граматичної будови їх мовлення; формування в учнів умінь і навичок сприймати і відтворювати чужі та будувати власні усні й писемні висловлювання; поступове кількісне поповнення індивідуального словника; ознайомлення з новими лексичними значеннями багатозначних слів; використання паралельних лексичних і граматичних форм як засобу збагачення, увиразнення і урізноманітнення мовлення тощо.

Відрізняються методики типами вправ. Порівнявши типи вправ обох методик прийшли до висновку, що учні на уроках української мови мають навчитися промовляти та писати нові слова, знаходити їх у перекладному та тлумачному

словнику, розуміти словотворчі, морфологічні та синтаксичні особливості слова; навчитися розпізнавати їх на слух та використовувати у мовленні.

Для оволодіння учнями-угорцями лексичними одиницями української мови потрібно використовувати вправи, запропоновані методиками іноземних мов, які поділяються на некомунікативні і комутативні.

Для прикладу пропонуємо наступні завдання до лексичних вправ: прочитайте слова, які подані перед текстом, подивіться у словнику слова, які ви не знаєте; складіть словосполучення дієслово + іменник (поставте іменник у відповідну форму), утворіть словосполучення з поданими іменниками та прикметниками, складіть речення з утвореними словосполученнями; прочитайте речення, запам'ятайте виділені словосполучення; прочитайте рекламу і дайте відповіді на запитання до тексту, використавши нову лексику; завершіть речення; дайте відповіді на запитання; знайте у свого сусіда; подивіться на малюнок і прочитайте, як називається зображений на ній предмет; зверніть увагу на написання та вимову нового слова; зверніть увагу на значення виділених слів; прочитайте прикметники, запишіть до них антоніми; доберіть до поданих слів спільнокореневі слова, поясніть їх значення тощо.

Вправи на закріплення нової лексики мають такі умовно-комунікативні завдання: відредагуйте речення; чи відповідає дійсності зміст наступних речень, виправте помилки; подивіться на вашого сусіда/сусідку за партою і дайте відповіді на запитання; прочитайте наступні слова, визначте тему наступної бесіди; доберіть прикметники до іменників театр, актор, складіть словосполучення; на місці крапок, в поданих реченнях, запишіть відповідні змісту дієслова у потрібній формі тощо. Завдання до комунікативних вправ: доберіть із поданих дієслів ті, що ви можете використати до теми «Покупки», складіть з ними речення на вказану тему; підготуйте розповідь про ваше місто/ село за поданим планом; складіть розповідь про ваш вільний час, використайте подані нижче слова тощо.

Також на уроках можна проводити лексичні ігри.

1.«Згадай слово» Мета: активізація лексики з розмовної теми «Сім'я». Клас ділиться на дві команди. Одна з команд називає слово, інша має згадати слово на останню букву названого слова на відповідну тематику. Виграє та команда, яка згадає на задану тематику більше слів. Наприклад: брат – тато.

2. «Назвіть предмети». Мета: перевірка знання вивченої лексики. Перед учнями кладуться картки, на яких написані слова з розмовної теми, яку вивчають на даному уроці. Учасникам гри дається 1-2 хвилини, щоб вони запам'ятали записані на картках слова. Картки забираються. Учні мають назвати усі слова, які вони запам'ятали і записати їх у зошит. Перемагає той, хто запам'ятав найбільше слів.

Отже, має бути тематичний принцип відбору лексичного матеріалу, який повторюється впродовж декількох уроків, що відносяться до циклу певної тематики. Виконання лексичних вправ, поєднання нових слів у словосполучення, побудова речень з новою лексикою, читання текстів, виконання ситуативних завдань сприяє запам'ятовуванню нової лексики.

2.2. Вправи для удосконалення навичок читання на уроках української мови у класах з навчанням угорською мовою

Розвиток читацьких вмінь і навичок учнів на уроках української мови формують людину, яка здатна пізнавати і спілкуватися. Основною метою Модельної навчальної програми «Українська мова для класів з навчання угорською мовою. 5–9 класи» для закладів середньої загальної освіти є розвиток компетентних мовців і читачів із гуманістичним світоглядом, які володіють українською мовою, читають інформаційні та художні тексти, а також формування національної свідомості, духовно багатой мовної особистості, яка володіє вміннями вільно, комунікативно доцільно використовувати лексичні, фразеологічні, граматичні та стилістичні засоби української мови в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо). У програмі акцентовано увагу на розвитку мовлення на кожному уроці мови, що допомагає збагаченню лексичного запасу учнів та розвитку їхнього мовлення. У розділі модельної програми «Компетентнісний потенціал предмета» при формуванні вмінь і ставлень при засвоєнні предмета зазначаються такі уміння з мовленнєвої діяльності – читання: сприймати (зокрема читати) інформаційні та художні тексти класичної та сучасної літератури (української і зарубіжної), розуміти, перетворювати, аналізувати, інтерпретувати та оцінювати інформацію. Також зазначено очікувані результати здобувачів освіти: відповідає на запитання за змістом прочитаного, усно відтворює зміст почутого повідомлення, обґрунтовує своє ставлення до змісту та форми почутого повідомлення, усвідомлює важливість уміння знаходити і розрізняти частини мови в тексті, опрацьовує деформований

текст, унаочнює та візуалізує почуте повідомлення, передає за допомогою окремих способів і засобів візуалізації враження від почутого, висловлює власне ставлення до почутого, сприймає інформацію та образну мову художнього тексту пов'язує, зіставляє почуте з життєвим досвідом, логічно структурує власне повідомлення, виразно читає художні тексти, аналізує будову тексту, визначає тему, основну думку висловлювання, ділить текст на абзаци, складає простий план та інше. Читання як комунікативне уміння та засіб спілкування є важливим видом мовленнєвої діяльності.

За даною програмою складено підручники «Українська мова.» для 5 та 6 класу з навчанням угорською мовою, авторами якого є Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А., Павлишина, в яких подано тексти для навчання різних видів читання на уроках української мови: читання пошепки, тихо, голосно; читання – «гудіння» (напівголосне, у різному темпі); читання «дощиком» (напівголосне читання упродовж кількох хвилин усім класом); читання «буксиром» (учитель або добре підготовлений учень читає текст у повільному темпі, діти напівголосно прочитують за ним, темп читання поступово пришвидшується; хорове (групове) читання певного уривку; читання ланцюжком; читання комбіноване (вчитель – учні); мовчазне читання; читання з метою знаходження певних слів; читання в особах; читання у парі.

У зв'язку з тим, що учні/ учениці п'ятого класу починають вивчати предмет «Українська література», де запропоновано великі за обсягом літературні твори різних жанрів, автори підручника пропонують вправи для удосконалення техніки читання.

Послідовність виконання вправ для удосконалення техніки читання: прочитайте текст про себе; прочитайте текст ще раз, поставте наголоси над словами; прослухайте, як вчитель / диктор читає текст, перевірте виставлені наголоси, виправте помилки; читання тексту разом із вчителем; читайте текст спочатку у повільному темпі, потім у середньому, а потім у швидкому; прочитайте текст за визначеним вчителем часом; прочитайте текст ланцюжком: перше речення читає один учень, наступне – інший і т.д.; прочитайте перше речення вголос і придумайте його продовження, збільшуючи кількість речень вправа «нанизування намистинок» або з поступовим збільшенням мовних одиниць вправа «сніжний ком» (вправи на розвиток слухової пам'яті учнів).

Для удосконалення мовленнєвих досягнень учнів також запропоновано читання скоромовок. Таке читання сприяє чіткості і правильності вимови слів.

Розуміння тексту залежить від особистого досвіду, техніки читання, запам'ятовування читача. Учень розуміє прочитане, знаходить суттєві ознаки і зв'язки у зображеному, диференціює несуттєве, випадкове, висловлює оцінні судження.

Метою роботи з текстом є: збагачення лексичного запасу учнів. У процесі читання учні отримують певні завдання знайти певні слова чи словосполучення і визначити їх значення; знайти і виписати слова чи структури за якоюсь конкретною ознакою; назвати слова, які були використані в певній ситуації; вправляння в читанні і використання певного матеріалу у відповідях на запитання, під час переказу, близького до тексту; розвиток усного мовлення на основі прочитаного тексту; переказ тексту своїми словами, драматизація окремих епізодів, придумування початку або кінця запропонованого тексту, бесіда за прочитаним текстом; змістове сприйняття тексту – його розуміння. Завдання спрямовані на перевірку розуміння тексту, пошуку різних змістових елементів, які полегшують процес розуміння, виконання вправ, які допомагають усувати труднощі, що виникають на шляху розуміння тексту.

Автори підручника виділили декілька етапів роботи з текстом, які проілюстровані прикладами вправ з підручника «Українська мова» для 5 класу з навчанням угорською мовою», авторами якого є Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А.

Перший етап роботи з текстом — підготовча робота до читання тексту. На цьому етапі виконуються передтекстові вправи, словникова робота; словотворчі та граматичні вправи. Такі види вправ зосереджують увагу учнів на розумінні тексту та на відокремленні змістової інформації.

Завдання до передтекстових вправ: читайте текст виділяючи олівцем однією лінією незнайомі слова, хвилястою лінією ті, які можна зрозуміти з контексту; спочатку проаналізуйте речення, у якому є незнайоме слово: знайдіть у ньому присудок та ті слова, які до нього відносяться, потім підмет, потім другорядні члени речення. Незнайомі слова не шукайте одразу у словнику намагайтеся їх зрозуміти з контексту; спробуйте здогадатися значення незнайомих слів. Перевірте себе за словником; зафіксуйте час читання абзацу. Визначте швидкість вашого читання;

прочитайте і визначте тему тексту; читайте по абзацам та відповідайте на питання до тексту; прочитайте і визначте мікротеми тексту; прочитайте текст. Підкресліть речення, які несуть основну інформацію; прочитайте і підкресліть ключові слова абзацу.

Роботі з текстами обов'язково передують лексичні вправи, учні знайомляться зі словами та виразами, які зустрічатимуться у текстах.

Вправа. Прочитайте слова та словосполучення, перекладіть їх на рідну мову. Незнайомі слова запишіть у словник і напишіть їх переклад.

Розташований, схід, захід, південь, північ, східна частина, Європа, межувати, море, територія України, гори Карпати, Кримські гори, найдовший, найбільший, завод, фабрика, театр, кінотеатр, музей, пам'ятник, університет, інститут, виставка, художня виставка, спортивний центр, стадіон, парк, широкий, рухатися, автобус, тролейбус, трамвай, машина, метро, глибокий, побачити, столиця, область, обласний центр, мальовнича природа, оточити, оточений, знаходиться, озеро, територія, протікає, потопати, ліс, сад.

Як правильно

українська мова	говорити українською
угорська мова	говорити угорською

Оскільки завершенням роботи з текстом є його усний переказ, обов'язковими вправами є також завдання з повторення граматики. Такі завдання підготують учнів до правильної побудови речень.

Жити де?

Країна	Де?
Україна	в Україн-і
Угорщина	в Угорщин-і
Польща	у Польщ-і
Словаччина	у Словаччин-і
Румунія	у Румуні-ї
Німеччина	у Німеччин-і

Вправа. Прочитайте, як називаються країни. Доберіть з довідки слова, що відповідають національностям людей, які живуть у даній країні. Запишіть їх за зразком.

Країна	Хто? Національність			Говорити
	він	Вона	Вони	
Україна	українець	Українка	українці	українськ-ою
Угорщина				угорськ-ою
Молдова				молдавськ-ою
Словаччина				словацьк-ою
Румунія				румунськ-ою
Польща				польськ-ою

Довідка: угорці, словак, румунка, поляк, молдаванин, поляки, угорець, словачка, румуни, полька, угорка, молдаванка, румун, словаки, молдавани.

Вправа. Продовжте речення за поданим початком. На місці крапок напишіть відповідні закінчення.

Як ви думаєте, хто ці люди і якою мовою вони говорять?

Зразок: Це Микола. Він українець. Я думаю, що він добре говорить, пише та читає українською мовою, тому що це його рідна мова.

1. Це Янош. Він угорець. ...
2. Це Кателуца. Вона молдаван... ..
3. Це Адам і Агата. Вони поляк... ..
4. Це Болеслава. Вона словач... ..
5. Це Айоргу. Він руму... ..

Вправа. Уявіть, що ви давно не бачили свого однокласника /свою однокласницю. Зустрівшись з ним/ з нею раді його/її бачити. Висловіть свою радість чи здивування.

Зразок:

- Привіт, Петре! Рада тебе бачити!
- Привіт, Марино! Я теж радий!

Другий етап – читання тексту (читання вголос, читання мовчки, прослуховування тексту в аудіозапису) з метою розуміння основного змісту.

Приклад тексту для читання в парах з вищезазначеного підручника.

Вправа. Прочитайте діалог.

Давид і Оксана

- Привіт , Давиде! Рада тебе бачити.
- Привіт, Оксано! Я теж радий, давно тебе не бачив. Де ти провела літні канікули?
- Влітку я була у баби та діда в Тячеві. Там дуже гарно! Гори, ліси, свіже повітря. Там люди гостинні, доброзичливі. Дідусь мені розповів, що на Тячівщині живуть українці, румуни, угорці, німці та інші. Кожен народ має свою мову, культуру, звичаї, і тому цей край — багатонаціональний, полікультурний.
- Я і не знав, що так багато людей різних національностей живе там! Мій учитель розповідав, що в Україні поряд з українцями живуть представники понад 100 національностей це: угорці, румуни, словаки, поляки, молдавани,білоруси, німці, греки та інші. Українці говорять рідною українською мовою, але в окремих регіонах можна почути угорську, румунську, словацьку, польську, білоруську, молдавську, білоруську, російську, німецьку, грецьку та інші мови. У Конституції України записано, що державною мовою в Україні є українська мова.
- Я думаю, тому й необхідно знати українську мову.
- Це, звичайно, так. Як добре, що я знаю і рідну , і державну мови.
- Я вмю розмовляти угорською мовою, але хочу її краще вивчити, тому читаю угорські народні казки. А тобі, Давиде, раджу читати українські народні казки.
- Дякую, обов'язково читатиму. Потрібно йти, маю ще багато справ. Бувай!
- До зустрічі!

Третій етап – післятекстові вправи.

Мета вправ перевірити, наскільки повно і точно учні/ учениці розуміють зміст прочитаного тексту. Ці вправи мають навчальний та контролюючий характер.

Завдання для післятекстових вправ:дайте відповідь на запитання «Так» чи «Ні»; погодьтесь або спростуйте думку; дайте назву тексту;складіть план до прочитаного тексту;знайдіть опис героя, предмета тощо; випишіть іменники (прикметники, дієслова); перевірте чи правильно ви зрозуміли текст; запишіть продовження речення за поданим початком; встановіть послідовність подій тексту, використовуючи складені речення; випишіть словосполучення дієслово + іменник, який з ним сполучається; прочитайте подані речення, визначте у прямому чи переносному значенні вжиті в них дієслова(один з учнів читас – інші визначають пряме чи переносне значення); відновіть речення з тексту: на місці крапок запишіть дієслова руху, поставивши їх у форму відповідно до змісту (можна написати

дієслова з дужок на картках і покласти на партах, учень читає речення, вибирає потрібне дієслово і ставить його у потрібну за змістом форму); виділіть префікси у поданих дієсловах, згадайте речення, з прочитаного тексту, в якому є це дієслово і озвучте його; прослухайте деформований текст, відновіть його, вставляючи пропущені слова.

Види вправ на вироблення вмінь та навичок визначення теми, ідеї тексту.

Метою таких завдань є розвиток мовлення учнів, вільне говоріння, висловлення власної точки зору: як ви думаєте чому? (вчитель подає перелік питань, які вимагають своєї точки зору (відповідь супроводжується словами: тому що ...)); знайдіть у тексті фрагменти, у яких розкривається основна ідея розповіді (завдання вимагає перечитати текст швидко, що виробляє вміння читати швидко); а) прочитайте подані нижче речення, знайдіть у тексті ситуації, в яких вони використовуються; б) поясніть, як ви їх розумієте, взнайте у сусіда за партою, погоджується він з вашою думкою чи ні; як, на вашу думку, автор відноситься до своїх героїв, доведіть свою думку, використовуючи фрагменти тексту; знайдіть у тексті опис; скажіть, яку роль ці описи відіграють у задумі автора, поясніть свою точку зору, взнайте у сусіда за партою, погоджується він з тим чи ні?; подумайте, яку іншу назву можна було б дати тексту.

Види вправ, які виробляють навички розуміння структури тексту: виділіть у тексті: заголовок, зачин, основну частину, кінцівку; вкажіть, що ви взнали з зачину, виберіть правильну відповідь; виберіть з головної частини тексту фрагменти ...; дайте заголовок кожній мікротемі тексту; переписіть подані речення так, щоб вони відповідали логіці тексту, визначте, якої інформації не вистачає тощо.

Приклади післятекстових вправ з вищезазначеного підручника.

Вправа. Прочитайте початок речення і придумайте його кінець.

1. Оксана і Давид давно не 2. У Оксани і Давида були літні ... 3. Оксана відпочивала у ... у діда з бабою. 4. На Тячівщині живуть ..., ..., ..., ... 5. В Україні живуть ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ... 6. В Україні можна почути ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ..., ... мови. 7. У Конституції України записано, що ... мовою в Україні є ... мова. 8. Рідна мова Давида — ... 9. Рідна мова Оксани — ... 10. Потрібно знати і ... , і ... мви.

Вправа. Скажіть, чи відповідає подана інформація інформації діалогу.

Герої діалогу Марина та Марк. В окремих регіонах України проживають американці. Оксана була у тітки та дядька. Давид та Оксана давно не бачили одне одного, тому що були на зимових канікулах. Давид відпочивав у діда та баби на Тячівщині. Рідною мовою Давида є угорська мова. Рідною мовою Оксани є угорська мова.

Вправа. Дайте відповіді на запитання.

1. Як звати героїв діалогу? 2. Де була Оксана влітку? 3. Чому у діда та баби їй дуже сподобалося? 4. Які люди живуть на Тячівщині? 5. Хто вони за національністю? 6. Які мови можна почути у різних регіонах України? 7. Яка мова є державною мовою України? 8. Яка мова є рідною мовою Давида? 9. Яка мова є рідною мовою Оксани?

Вправа. Прочитайте текст ще раз, доберіть з тексту прикметники до поданих іменників.

Річки (які?), місто (яке?)...., виставка(яка?) ... , центр (який?) ... , вулиці (які?)...., природа (яка?) ... , гори (які?) ... , озеро (яке?) ...

Вправа. Випишіть з тексту назви країн, які межують з Україною. Запишіть мову, якою говорять у даній країні, та національності людей, які проживають у цих країнах.

Країна	мова	національність людей		
		Він	вона	вони
Україна	українська	українець	українка	українці

Вправа. Прочитайте текст. У відповідніть початок речення , який знаходиться у лівому стовпчику , і продовження речення, яке знаходиться у правому стовпчику.

Україна розташована ...	А. кораблі
Тут можна побачити ...	Б. місто Київ.
Найдовші річки України — ...	В. Дніпро, Дністер, Буг.
Столиця України —	Г. у східній частині Європи.
У нас є два моря ...	Д. гори Карпати та Кримські гори.
На території України є ...	Е. Азовське і Чорне моря.

Вправа. Завершіть подані речення.

Україна межує з: ...Найдовші річки України — ...У Києві багато ...По широких вулицях столиці їздять: ...Великі міста України — ...

Вправа. Доповніть речення словами з довідки.

Я живу у Ужгород це ... центр Закарпаття. Високо в горах ... велике озеро Синеvir. У нашій області ... річки: Латориця, Тиса, Уж. Села і міста ... у зелені лісів та садків.

Довідка: потопають, обласний, протікають, знаходиться, Закарпатті

Вправа. Дайте відповідь на запитання до тексту словами ТАК чи НІ.

1. Україна розташована в східній частині Європи. 2. Вона межує з Молдовою, Румунією, Угорщиною, Словаччиною, Польщею, Білоруссю, Росією, Італією. 3. У нас є два моря Азовське і Чорне. 4. Столиця України — місто Львів. 5. У столиці немає метро. 6. В Україні 15 обласних центрів. 7. Найбільше місто Закарпатської області — Берегове. 8. Високо в горах знаходиться велике озеро Синеvir. 9. На території Закарпаття протікають річки: Тиса, Латориця, Уж.

Вправа. Дайте відповідь на запитання повними реченнями.

1. Де знаходиться Україна? 2. З якими країнами межує Україна? 3. Які моря є на території країни? 4. Як називаються гори? 5. Які найширші і глибокі річки в Україні? 6. Як називається столиця України? 7. Який транспорт їздить по вулицях Києва? 8. Що знаходиться у столиці? 9. В якій області ти живеш? 10. Як називається обласний центр Закарпаття? 11. Що знаходиться високо в горах Карпатах? 12. Які найбільші річки в області?
2. Четвертий етап роботи з текстом. Трансформація тексту (діалог у монолог або монолог у діалог) Усний переказ прочитаного монологу або діалогупочатком: я знаю, що ... або висловити свою власну думку до прочитаного з початком: я думаю, що ...

Ці види вправ вимагають перетворення одних конструкцій на інші (одного типу словосполучень у інший, речення у словосполучення, словосполучення у слово, прості речення в складні). Мета таких вправ допомогти учням побачити у складних конструкціях тексту зрозумілі для них конструкції.

Завдання до післятекстових вправ: випишіть з тексту словосполучення дієслово + іменник, поставте питання від дієслова до іменника; скоротіть речення, вилучивши з нього додаткову інформацію; складіть з двох простих речень одне складне; прочитайте речення, перекажіть спочатку його дослівно, потім своїми словами; у поданих реченнях замініть підкреслені слова синонімами, використовуйте матеріал з довідки; перепишіть речення у логічній для тексту послідовності; розташуйте речення у часовій послідовності; знайдіть у тексті речення, які несуть важливу інформацію; прочитайте речення спочатку повністю, а потім без виділених слів, які не несуть змістового навантаження; поділіть текст на завершені змістові відрізки, виділіть в них головне; розташуйте речення в абзаці за ступенем важливості інформації; дайте відповіді на поставлені запитання; поставте уточнюючі запитання до тексту з метою отримати додаткову інформацію; перекажіть текст за запитаннями (за планом, за ключовими словами); передайте інформацію, отриману з тексту, декількома реченнями; відновіть текст за опорними реченнями; перекажіть текст:

- а) перекажіть текст якомога докладніше;
- б) перекажіть текст коротко;

в) перекажіть текст від імені одного з героїв (від першої особи; від третьої особи).

Види вправ, які навчають складати план до текстів: прочитайте план, чи повно він передає зміст тексту; поставте запитання до кожного абзацу, запишіть запитання і відповідь на нього, вибравши з тексту основну інформацію, записані вами запитання будуть планом до тексту; дайте відповіді на запитання, використовуючи подані в довідці словосполучення; трансформуйте питальні речення на розповідні.

Види вправ на вдосконалення вмінь та навичок розвитку мовлення: відновіть текст за опорними реченнями (ключовими словами, словосполученнями); перекажіть текст, передайте своє відношення до тексту; перекажіть аналогічний текст, прослуханий у звукозапису; підготуйте повідомлення на тему, пов'язану з темою прочитаного тексту; розкажіть коротко, про які події розкажується у тексті; трансформуйте діалог у монолог; складіть розповідь-ситуацію за прочитаним текстом; складіть колективну розповідь – послідовно приєднуючи речення, сказані кожним учнем класу.

Приклади вправ трансформації текстів з вищезазначеного підручника.

Вправа. Перекажіть текст своїми словами, користуючись мапою.

Вправа. Складіть письмову розповідь на тему « Закарпаття», користуючись матеріалом поданим у тексті діалогу §1 та у тексті § 2 «Україна – наш рідний дім». Подані запитання допоможуть Вам дотримуватися порядку в розповіді.

1. Де знаходиться Закарпаття? 2. Який обласний центр Закарпаття? 3. Що знаходиться в обласному центрі? 4. Який транспорт їздить в нашому обласному центрі? 5. Яка річка протікає в Ужгороді? 6. Які міста є в Закарпатській області? 7. Яких національностей представники проживають у Закарпатті? 8. Якими мовами розмовляють у нашій області? 9. Що тобі подобається у нашому рідному краї?

Види ігрових завдань. Вправа. Учні роздаються картки з реченнями. На столі лежать картки з іншими реченнями. Завдання: « Хто швидше знайде речення синонімічне тому, що написано на вашій картці». Завдання: «Хто швидше і правильніше напише абзац так, щоб у ньому були тільки прості речення».

Види вправ навчання учнів роботи зі словниками. Завдання для вправ роботи зі словниками: змініть граматичну форму, яка зустрічається у тексті, на форму, за якою можна знайти слово у словниках; визначте, якою частиною мови є виділені у тексті слова; знайдіть у словнику потрібне для поданого контексту значення багатозначного слова; визначте значення складного слова за його елементами; прочитайте речення і порівняйте їх, зверніть увагу на багатозначність підкреслених слів; поясніть значення поданих слів, за необхідності зверніться до тлумачного словника. Завдання на прогнозування подальших подій в тексті: прочитайте слова, знайдіть в них корінь; згадайте, яке значення мають підкреслені слова;

прочитайте заголовок, згадайте, що ви вже читали на цю тему; прочитайте заголовок і запишіть запитання, на які, на вашу думку, ви маєте отримати відповідь, прочитавши текст; прочитайте перші речення абзацу і придумайте запитання, на які ви знайдете відповідь, прочитавши текст; на основі, прочитаного першого абзацу прогнозуйте, про що мова піде у наступному абзаці; прочитайте останній абзац тексту і скажіть, який зміст передусє поданому висновку; завершіть речення, пропонуючи всі можливі варіанти; запишіть пропущені слова у словосполученнях та реченнях.

Вправа. Ігрова ситуація. Клас ділиться на групи. Одна група отримує заголовок тексту, інша невеликі тексти без заголовків. Завдання знайти до текстів заголовки, можна ставити запитання: «Про що у вас текст?», « У вашому тексті говориться про ...?», « Чи немає у вас заголовку до тексту про ...?».

Таким чином можна зробити висновок, що такий вид мовленнєвої діяльності як читання допомагає оволодіти мовним матеріалом, забезпечує запам'ятовування лексичних одиниць, зв'язків між ними, граматичних явищ, граматичних структур, порядку слів у структурах. Допомагає удосконалити вміння усного мовлення. Розвиває мовну здогадку, самостійність у подоланні мовних та смислових труднощів.

2.3. Вправи для удосконалення навичок роботи з аудіотекстами на уроках української мови у класах з навчанням угорською мовою

Формування компетентності в аудіюванні передбачає набуття учнями/ученицями знань, формування аудіативних навичок і розвиток аудіативних умінь, а також удосконалення психофізіологічних механізмів аудіювання.

У розділі модельної програми «Компетентнісний потенціал предмета» при формуванні вмінь і ставлень при засвоєнні предмета зазначаються такі уміння з мовленнєвої діяльності – аудіювання: сприймає усну інформацію; систематизує та узагальнює різні думки в простих почутих повідомленнях; під час сприймання чужого мовлення уважно слухає, орієнтується в ситуації спілкування; складає первинне уявлення про зміст почутого; розуміє основний зміст доступних текстів, різних за комунікативним призначенням: повідомлень, привітань, теле-, радіопередач.

Етапи формування компетентності в аудіюванні передбачає навчальні дії, спрямовані на розуміння аудіоповідомлень, побудованих на знайомому матеріалі; розуміння аудіо повідомлення з незнайомим мовним матеріалом; розпізнавання початку аудіо повідомлення та його завершення.

Етап формування компетентності в аудіюванні на рівні тексту передбачає навчальні дії, які мають на меті розуміння: монологу, побудованого на знайомому матеріалі, шляхом поділу тексту на смислові частини або виділення інформаційних віх; діалогу, побудованому на знайомому матеріалі, із завданням визначити кількість учасників бесіди та їхні характеристики; зв'язного тексту, побудованому на знайомому матеріалі, з передбаченням його змісту за заголовком, придумування іншого заголовка чи вибір із запропонованих заголовків найбільш прийняттого, вибір із запропонованих речень, які (не)відповідають змісту тексту, тощо; зв'язного тексту, який містить незнайомі лексичні одиниці, про значення яких можна здогадатися за співзвучністю: опора на здогадку, мовленнєвий досвід; за контекстом, в опорі на смислові зв'язки; зв'язного тексту, побудованого переважно на незнайомому матеріалі, але з виділенням спеціальних перешкод для аудіювання з метою їх подолання шляхом перепитувань, прохання уточнити сказане тощо.

Виокремлюють три етапи роботи з аудіотекстом: 1) дотекстовий етап, 2) текстовий етап та 3) післятекстовий етап.

Цілями до текстового етапу є: зняття учителем мовних і смислових труднощів аудіо тексту; прогнозування школярами змісту аудіо тексту за його назвою, ілюстрацією, ключовими словами, першим/ останнім реченням/ абзацом тощо; формулювання учителем комунікативної настанови на аудіювання тексту.

На другому – текстовому етапі учні слухають аудіотекст у контексті сформульованої вчителем комунікативної настанови.

На третьому етапі – післятекстовому є контроль розуміння змісту аудіотексту.

Система вправ для формування складових компетентності в аудіюванні. Вправи для перевірки розуміння тексту: дайте відповіді на запитання до тексту;

Типи вправ, які розвивають фонематичний слух: слухайте слова, повторюйте їх про себе; слухайте текст, розставте розділові знаки; слухайте, повторіть останнє слово прослуханого речення.

Типи вправ на вироблення інтонаційного слуху: прослухайте текст, визначте кількість речень; прослухайте, визначте кількість питальних речень; слухайте і

повторюйте тільки питальні речення: прослухайте речення, скажіть чим вони відрізняються; слухайте, під час паузи дайте відповідь на запитання за зразком; слухайте розповідні речення, під час паузи промовте ці речення з питальною інтонацією.

Вправи, які розвивають слухову пам'ять (подані типи завдань вдосконалюють оперативну та довгострокову пам'ять, виробляють навички протягом певного часу утримувати в пам'яті слова та словосполучення, які необхідні для того, щоб зрозуміти почуте): слухайте речення, повторюйте їх під час паузи; прослухайте слова, знайдіть їх у надрукованому тексті; слухайте слова, повторіть ті, які зможете використати, коли будете говорити про свою сім'ю; слухайте початок речень, повторіть його, придумайте продовження цих речень; прослухайте прості речення, повторіть їх, утворивши складне речення; слухайте, відновіть закінчення іменників, які ви погано почули; слухайте речення, позначте номер того речення, у якому є іменник у родовому відмінку; прослухайте діалог, повторіть його; прослухайте речення, запишіть дати.

Вправи на формування вміння усвідомлення почутого: прослухайте два речення, визначте, яка нова інформація з'явилася у другому реченні; прослухайте речення, трансформуйте два простих речення у складне; прослухайте діалог, трансформуйте його у монолог і перекажіть; прослухайте речення з прямою мовою, повторіть прослухане речення, перетворивши його у речення з непрямою мовою; замініть складне речення двома простими реченнями; прослухайте речення, повторіть його, використавши дієслово у минулому часі.

Вправи для роботи з аудіотекстом: перегляньте подані ключові слова, визначте тему тексту; прослухайте текст, у надрукованому тексті відмітьте цифрами послідовність почутих речень; слухайте, позначте порядок пунктів плану у відповідності з текстом; слухайте текст, шукайте у ньому відповіді на запитання, перекажіть текст за планом; прослухайте текст, поясніть чому він так називається; прослухайте текст, за поданими словосполученнями перекажіть зміст тексту.

Типи вправ для роботи з аудіотекстами з підручників «Українська мова» для 5, 6 класів з навчанням угорською мовою автори: Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А.

Матеріали для учнів/ учениць

Аудіювання тексту «Наші захоплення».

1. А) Слухайте і повторюйте склади.

Б) Слухайте склади і ставте знак «+», якщо склади однакові, і «-», якщо склади різні.

1.□ 2.□ 3.□ 4.□ 5.□ 6.□ 7.□ 8.□ 9.□ 10.□ 11.□ 12.□

2. Слухайте і записуйте у зошит склади і слова.

3. А) Слухайте і повторюйте словосполучення.

Б) Слухайте і пишть словосполучення.

4. Слухайте , і відмічайте у своєму списку слова , котрі ви чуєте. Ставте знак «+».

зіграти □, ролі □, вистава □, талановитий □, ряди □, відмінний □, чудовий □

ряд □, балкон □, бельетаж □, ложа □, партер □

5. Слухайте речення і рахуйте, скільки у кожному з них слів.

6. Слухайте і повторюйте.

7. Прослухайте початок оповідання і скажіть, про що буде розповідатися в оповіданні.

8. Прослухайте текст і дайте відповіді на запитання.

1. Про що книга, котру тато подарував мамі?2. Чому тато подарував їй цю книгу?3.

Про що книга, котру тато подарував Оксані? 4. Чому тато подарував їй цю книгу?5.

Про що книга , котру тато подарував дідусеві?6. Чому тато подарував йому цю

книгу?7. Про що книга , котру тато подарував молодшій доньці?8. Чому тато

подарував їй цю книгу?

9. Прослухайте два варіанти тексту і назвіть пропущений фрагмент.

10. А) Прослухайте повний варіант тексту ще раз , а потім відтворіть його.

Наш тато завжди _____, чим ми _____. Коли він _____ у _____ магазині , він завжди _____ книги. Ось учора він був там і _____ кожному _____ по книзі.

- Дорогенька, — сказав він мамі. — Ти так _____ ходити на _____ і _____ культурою _____ та _____! Я знайшов для тебе дуже _____ книгу.

Вона _____ « Графічне мистецтво Закарпаття». Коли ти її _____, ти визнаєш про _____ та _____ людей , які живуть у _____.

Моїй сестрі _____ тато _____ книгу « Мистецтво _____» Справа в тім , що вона у останній час _____ фотографуванням. Вона нікуди не _____ без _____

і все фотографує: _____, _____,
_____, _____ і _____.

Нашому _____ тато теж купив книгу, _____ дідусь довго не міг купити. Вона називається «Риболовля». Наш дідусь дуже любить ловити рибу і ходить на _____ і влітку, і взимку, і восени, і навесні.

Я найменша у сім'ї, але я _____ і бігаю краще за всіх, тому що я багато _____ спортом: _____ у басейн і на _____ . Тато теж купив мені книгу, _____ називається «Книга рекордів Гіннеса». У цій _____ є усі світові рекорди з плавання і з _____ . Дуже цікава книга! Коли-небудь я теж поставлю світовий рекорд з _____ .

Б) Слухайте текст і перевірте чи правильно ви його відновили.

В) Перекажіть текст від осіб усіх героїв (персонажів): тата, його дружини, його батька і доньки.

Матеріал для вчителя.

1.А) Слухайте і повторюйте склади.

Має, мал, цік, рет, тур, мис, риб, стад, вав, улюб, лов, культ, хоп, стар, плав, граф, страд, рек, сві, мис, маю, пла, біг, лити, дит, пост, ати, вिति.

Б) Слухайте склади і ставте знак «+», якщо склади однакові, і «-», якщо склади різні. Тер — дер, рити — ріти, рет — реть, міс — міс, рип — рип, ріп — ріп, пла — пля, граф — гріф, мал — мал, дит — діт, пост — піст, риб — риб.

2.Слухайте і пишiть склади і слова.

Лов, мал, цік, культ, граф, пла, біг, улюб, риб, вати, вिति, малює, бігаємо, рибалка, цікавилась, захоплювався.

3.А) Слухайте і повторюйте словосполучення.

Цікавився рибалкою, займався малюванням, захоплююся мистецтвом., вивчає культуру Закарпаття, малює портрети, займалися плаванням, фотографує дітей, виставка картин, плаваємо у басейні, бігає по парку, ловить рибу.

Б) Слухайте і пишiть словосполучення.

4. Слухайте і відмічайте у своєму списку слова, котрі ви чуєте.

Зіграти, афіша, ряди, ролі, балкон, ярус, талановитий, бельетаж, відмінний, ложа, квиток, вистава.

5. Слухайте речення і визначайте, скільки у кожному з них слів.

Тато завжди цікавиться, чим ми займаємося. Він любить ходити на виставки.

Моя сестра цікавиться мистецтвом.Ти визнаєш про графічне мистецтво Закарпаття.Тато подарував доньці книгу «Мистецтво фотографії».В останній час вона захоплюється фотографією, багато фотографує.

6. Слухайте і повторюйте.

ТатоТато буваєТато буває у магазині. Тато буває у книжковому магазині. Тато буває у книжковому магазині і завжди. Тато буває у книжковому магазині і завжди купує. Тато буває у книжковому магазині і завжди купує нам книги.

7. Прослухайте початок тексту і скажіть, про що буде розповідатися в оповіданні.

Наш тато завжди цікавиться , чим ми займаємося. Коли він буває у книжковому магазині, він завжди купує нам книги. Ось і вчора він був там і купив кожному з нас по книзі.

8. Прослухайте текст і дайте відповіді на запитання.

Наш тато завжди цікавиться , чим ми займаємося. Коли він буває у книжковому магазині, він завжди купує нам книги. Ось і вчора він був там і купив кожному з нас по книзі.

— Дорогенька, — сказав він мамі. — Ти так любиш ходити на виставки і цікавишся культурою та мистецтвом! Я знайшов для тебе дуже цікаву книгу. Вона називається «Графічне мистецтво Закарпаття». Коли ти її прочитаєш, ти визнаєш про культуру та мистецтво людей, які живуть у Закарпатті.

Моїй сестрі Марині тато подарував книгу «Мистецтво фотографії». Справа у тім, що вона у останній час захоплюється фотографуванням. Вона нікуди не ходить без фотоапарата і все фотографує: людей, вулиці , собак, дітей і старих людей.

Нашому дідусеві тато теж купив книгу, яку дідусь довго не міг купити. Вона називається «Риболовля». Наш дідусь дуже любить ловити рибу і ходить на рибалку і влітку, і взимку, і восени, і навесні.

Я найменша у сім'ї, але я плаваю і бігаю краще за всіх, тому що я займаюсь спортом: ходжу у басейн і на стадіон. Тато теж купив мені книгу, котра називається «Книга рекордів Гіннеса» У цій книзі є усі світові рекорди з плавання і з бігу. Дуже цікава книга! Коли-небудь я теж поставлю світовий рекорд з плавання.

9. Прослухайте два варіанти тексту і назвіть пропущений фрагмент.

I

Наш тато завжди цікавиться , чим ми займаємося. Коли він буває у книжковому магазині, він завжди купує нам книги. Ось і вчора він був там і купив кожному з нас по книзі.

— Дорогенька, — сказав він мамі. — Ти так любиш ходити на виставки і цікавишся культурою та мистецтвом! Я знайшов для тебе дуже цікаву книгу. Вона називається «Графічне мистецтво Закарпаття». Коли ти її прочитаєш, ти визнаєш про культуру та мистецтво людей, які живуть у Закарпатті.

Моїй сестрі Марині тато подарував книгу «Мистецтво фотографії». Справа у тім, що вона у останній час захоплюється фотографуванням. Вона нікуди не ходить без фотоапарата і все фотографує: людей, вулиці , собак, дітей і старих людей.

Нашому дідусеві тато теж купив книгу, яку дідусь довго не міг купити. Вона називається «Риболовля». Наш дідусь дуже любить ловити рибу і ходить на рибалку і влітку, і взимку, і восени, і навесні.

Я найменша у сім'ї, але я плаваю і бігаю краще за всіх, тому що я займаюсь спортом: ходжу у басейн і на стадіон. Тато теж купив мені книгу, котра називається «Книга рекордів Гіннеса» У цій книзі є усі світові рекорди з плавання і з бігу. Дуже цікава книга! Коли-небудь я теж поставлю світовий рекорд з плавання.

II

Наш тато завжди цікавиться , чим ми займаємося. Коли він буває у книжковому магазині, він завжди купує нам книги. Ось і вчора він був там і купив кожному з нас по книзі.

— Дорогенька, — сказав він мамі. — Ти так любиш ходити на виставки і цікавишся культурою та мистецтвом! Я знайшов для тебе дуже цікаву книгу. Вона називається « Графічне мистецтво Закарпаття». Коли ти її прочитаєш, ти визнаєш про культуру та мистецтво людей, які живуть у Закарпатті.

Моїй сестрі Марині тато подарував книгу «Мистецтво фотографії». Справа у тім, що вона у останній час захоплюється фотографуванням. Вона нікуди не ходить без фотоапарата і все фотографує: людей, вулиці , собак, дітей і старих людей.

Я найменша у сім'ї, але я плаваю і бігаю краще за всіх, тому що я займаюсь спортом: ходжу у басейн і на стадіон. Тато теж купив мені книгу, котра називається «Книга рекордів Гіннеса» У цій книзі є усі світові рекорди з плавання і з бігу. Дуже цікава книга! Коли-небудь я теж поставлю світовий рекорд з плавання.

10. А) Прослухайте повний варіант тексту ще раз, а потім відновіть його.

Б) Слухайте текст і перевіряйте чи правильно ви його відновили.

В) Перекажіть текст від осіб усіх героїв (персонажів): тата, його дружини, його батька і доньки.

Отже, для проведення аудіювання особливо важливим є те, щоб учні зрозуміли про що йтиме мова у тексті, який вони будуть сприймати на слух. Тому тексти для аудіювання потрібно подавати такі, в яких є знайома учням лексика. На таких уроках учитель має запланувати роботу з дотекстовими та післятекстовими вправами, що дає змогу підготуватися сприймати на слух текст, а потім виконати запропоновані до нього завдання, які допоможуть оцінити вміння та навички учнів з аудіювання.

2.4.Вправи для удосконалення навичок говоріння на уроках української мови у класах з навчанням угорською мовою

Удосконалення навичок говоріння відбувається під час усного мовлення у формі монолога або діалога.

У розділі модельної програми «Компетентнісний потенціал предмета» при формуванні вмінь і ставлень при засвоєнні предмета зазначаються такі уміння з

мовленнєвої діяльності — говоріння: уживає відповідну до ситуації спілкування лексику; передає простими фразами зміст повідомлення; дотримується основних правил спілкування; дотримується мовленнєвого етикету; усно переказує нескладний текст розповідного характеру; правильно вживає в мовленні речення, різні за метою висловлювання; уміє складати власне висловлювання відповідно до запропонованої ситуації; розуміє основний текст доступних текстів, різних за комунікативним призначенням: повідомлень, привітань; складає діалог певного обсягу відповідно до визначеної ситуації спілкування; передає зміст прочитаного з використанням допоміжних матеріалів; відтворює запропоновані вчителем зразки зв'язних висловлювань; бере участь у обговоренні нескладних питань, висловлює власну думку; стисло переказує зміст прочитаного (невеликого за обсягом тексту) з допомогою плану або допоміжного матеріалу; оцінює прочитаний текст з погляду його змісту; складає усні твори (опис, розповідь) за простим планом; використовує мовні засоби.

Дослідники сучасних методик викладання української мови та іноземних мов виділяють такі типи монологічних висловлювань: опис, розповідь, міркування роздум. В основі їх класифікації лежать такі логічні категорії як простір, час, причина, наслідок. Учень/ учениця описує факти об'єктивної дійсності, або повідомляє, розповідає про них, або розмірковує про них.

У монологі-описі описується людина, природа, погода, оточуючі предмети, вказується просторове розміщення предметів, перераховуються їх якості та ознаки.

У монологі – розповіді розповідається про розвиток подій, пригод, дій чи станів. Дійсність сприймається у процесі її розвитку та змін у хронологічній послідовності.

Монолог-міркування спирається на умовиводи як процес мислення, у ході якого на основі тези робиться висновок. У процесі міркування вирішується якась проблема, вона і є об'єктом роздуму. [24, с. 142]

Типи монологічних висловлювань з підручників «Українська мова» для 5, 6 класів з навчанням угорською мовою автори: Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А.

Монолог – опис. Монологічне висловлювання на тему «Україна — наш рідний край»

Україна розташована в східній частині Європи. Вона межує з Молдовою, Румунією, Угорщиною, Словаччиною, Польщею, Білоруссю, Росією. У нас є два

моря Азовське і Чорне. На території України є Кримські гори на півдні і гори Карпати на заході. Найдовші річки України — Дніпро, Дністер, Буг. Вони дуже глибокі. Тут можна побачити кораблі.

Столиця України — місто Київ. Це найбільше місто в країні. Тут багато заводів, фабрик, театрів, кінотеатрів, музеїв, пам'ятників, університетів, інститутів, художніх виставок, спортивних центрів, стадіонів, парків. По широких вулицях рухаються автобуси, тролейбуси, трамваї, машини. У місті є метро.

Великі міста України це: Київ, Харків, Одеса, Дніпро, Запоріжжя, Львів. В Україні 24 обласних центри.

Ми живемо у Закарпатті. Найбільше місто нашої області — Ужгород. У нас мальовнича природа. Область оточена зеленими гарними горами. Високо в горах знаходиться велике озеро Синевир. На території Закарпаття протікають річки: Тиса, Латориця, Уж. Села і міста області потопають у зелені лісів та садків.

Текст складається з трьох частин: а) повідомлення про географічне положення України, б) повідомлення про столицю України, в) повідомлення про Закарпаття.

Монолог - розповідь

Монологічне висловлювання у формі листа на тему «Різдво»

Лист Павлика Давиду і Оксані.

Привіт, Давиде і Оксанко!

Щойно побачив вашого листа в електронній пошті. Ми також вивчаємо з української літератури колядки. На домашнє завдання нам потрібно було написати твір про звичаї і традиції українців. Я написав твір про Різдво.

Звичаї і традиції українців

В Україні святкують державні і релігійні свята. Релігійні свята пов'язані із звичаями та традиціями народу. Найважливішими з них є Різдво, Великдень, Трійця, Івана Купала та інші.

Великим релігійним святом є Різдво. Ввечері 6 січня, на Святвечір, українці готують 12 пісних страв. Обов'язково на столі має бути кутя — традиційна різдвяна страва. Діти і дорослі ходять до родичів, знайомих і співають колядки (різдвяні пісні). У будинках стоять прикрашені ялинки. Господарі радо зустрічають гостей.

Під час релігійних свят в українських сім'ях дотримуються народних звичаїв і традицій.

Оксанко, напевне, у вас теж так святкують Різдво. Давиде мене цікавить як святкують Різдво угорці. Чи не міг би ти написати мені про угорські різдвяні звичаї і традиції?

Бувайте. Павлик.

Монолог – роздум

В лісі жив Їжачок. Змайстрував він собі хатинку в дуслі старої липи. Тепло там, сухо.

Ось наступила осінь. Падають жовті листочки з дерев. Незабаром і зима прийде.

Почав Їжачок готуватися до зими. Пішов в ліс, наколов на свої голочки сухого листя. Приніс до своєї хатинки, розстелив його, стало ще тепліше.

Знову пішов в ліс Їжачок. Назбирав грушок, яблук, шипшини. Приніс на голочках в хатинку і склав у куточку.

Ще раз пішов Їжачок в ліс. Знайшов грибочки, висушив і теж склав в куточку.

Тепло і затишно Їжачкові, а одному так сумно. Захотілось йому знайти товариша. Пішов в ліс, зустрів Зайчика. Але не хоче зайчик іти в хатинку Їжачка. І сіра Мишка не хоче, і Ховрашок. Тому, що у них свої нірки є.

Зустрів Їжачок Цвіркуна. Сидить Цвіркун на стеблі, тремтить від холоду.

- Іди до мене жити! – запросив звірок його.

Пострибав Цвіркун до Їжачка. Взимку Їжачок Цвіркунові казки розповідав, а Цвіркун пісні співав.

Бесіда за змістом прочитаного тексту.

1. В яку пору Їжачок почав готуватися до зими? 2. Що Їжачок назбирав у лісі? 3. Чому Їжачок пропонував Зайчикові, Миші, Ховраху жити з ним? 4. Чи погодилися Заєць, миша, Ховрах жити з Їжаком? 5. Чому вони відмовились від запрошення? 6. Кого зустрів Їжачок у лісі? 7. Чому Цвіркун погодився жити у Їжака? 8. Чи правильно вчинив Їжак, запросивши Цвіркуна жити у себе? 9. Яку якість характеру виявив Їжак?

Запитання 3,5,7,8 до тексту вимагають учнів/ учениць зробити причино-наслідковий висновок. Учням/ ученицям пропонується почати відповідь «Я думаю, що ...».

Завдання до вправ з розвитку монологічного мовлення; прочитайте текст, виконайте до нього завдання, підготуйте до усного переказу; відновіть зміст

деформованого тексту, підготуйте його до переказу; складіть розповідь ланцюжком, кожний учень/ учениця додає нове речення до почутого; прослухайте розповідь, додайте її кінцівку; перекажіть розповідь від третьої особи; передайте зміст тексту кількома реченнями; трансформуйте діалог у монолог; складіть розповідь за поданим початком і кінцем.

Типи діалогів: діалог-розпитування може бути одностороннім або двостороннім. У односторонньому діалозі ініціатива розпитування належить одному з партнерів, інший — відповідає. У двосторонньому діалозі розвивається ініціативність у обох партнерів. Діалог-домовленість — використовується співрозмовниками при вирішенні співрозмовниками питання про плани та наміри;

Діалог – обмін враженнями/ думками, метою якого є виклад свого бачення якогось предмета, події, явища, коли співрозмовники висловлюють свою думку, наводять аргумент для доказу, погоджуються з точкою зору партнера або спростовують її. При цьому ініціатива ведення бесіди є двосторонньою.

Приклад діалогу – розпитування і обмін враженнями з підручника «Українська мова» підручник для 5, 6 класів з навчанням угорською мовою автори: Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А.

Діалог – розпитування

- Давиде, чим ти любиш займатися у вільний час?
- Я люблю читати книги.
- А що ти більше любиш читати вірші чи оповідання?
- Я читаю і те і інше, але більше люблю вірші.
- А хто твій улюблений поет?
- Мій улюблений поет Шандор Петефі.
- А ти знаєш його вірші напам'ять?
- Так. Я знаю напам'ять не тільки його вірші, а і вірші інших поетів.

Діалог – домовленість

Поданий приклад діалогу пропонується для учнів 7 класу. У тексті діалогу змішані три типи діалогів. Спочатку йде діалог-розпитування, потім читаємо елементи діалогу – обмін враженнями, в кінці поданого прикладу маємо діалог-домовленість.

- Привіт, Давиде!
- Привіт, Оксанко!
- Ми так давно не бачились, я була дуже зайнята. Потрібно вчити багато нового.

- Так, Оксанко. У мене теж з'явилися нові предмети у сьомому класі, мало було вільного часу.
- Ти знаєш, мені батьки купили собаку. Тепер мене цікавить інформація про собак. Я дуже хочу, щоб наш пес був здоровий і навчений.
- Я радий за тебе, от своїх батьків я не можу вмовити купити собаку. А я так хочу пса. Якого пса тобі купили?
- Ой, ти собі не уявляєш! Маленьке цуценятко з довгими клаповухими вухами — кокер-спанієль. У нього зараз ріжуться зуби, він гризе усе підряд. Погриз учора мої домашні черевики.
- А що ти знаєш про цю породу?
- Я цікавлюся, шукаю статті про цю породу собак. Я знаю, що цю породу було виведено на Британських островах, а їхньою батьківщиною вважається Іспанія. Звідти і привезли до Великобританії сучасних спанієлів. І з цих привезених цуценят англійці створили свою породу, яка вміє полювати у будь-яку погоду. Їх було два типи. Одні полювали у воді, а інші — у полі. Це витривалий пес. У нього класичний зовнішній вигляд, дуже слухняний у нього довга шерсть. Він буде невисоким, тіло довге. Але, на жаль, йому довелося прирізати хвіст, тому що це мисливська порода, і, щоб він міг пробиратися крізь зарості, йому потрібно було зробити отаке оперативне втручання. Але він вже одужав.
- А який він за характером?
- О це дуже грайливе цуценя. Якщо не звертаєш на нього увагу, чимось зайнятий, він дивиться на тебе сумними очками і чекає, коли з'явиться час з ним погратися. Я його дуже люблю. Читала про те, якими вони бувають дорослими. Пишуть, що це грайливий, веселий, ніжний, чуйний собака. Вже й зараз відчуваю, що він дуже радий, коли граєш із ним. Але пишуть, що його вже зараз потрібно навчати самостійності.
- А як їх потрібно виховувати?
- Це багато часу. Цуценя постійно бігає, за такої активності у нього не вистачає часу на навчання. Але тато каже, що балувати цуценя не можна, бо воно у дорослому віці буде некерованим. Щоб навчити його чомусь потрібно повторювати команди, для мотивації ми його пригощаємо сиром, він його дуже любить. І, мені здається, щоб отримати новий шматок він старається робити те, що від нього вимагається. А взагалі його навчаємо

основним командам: стояти, встати та іншим простим командам. На полювання у нас ніхто не ходить, отже, для полювання ми не тренуємо.

- А як ти його доглядаєш?
- Його потрібно часто купати і розчісувати шерсть. Потрібно чистити вуха. Він дуже любить бігати і грати.
- А чим ви його годуєте?
- Він їсть і м'ясо, і каші, і овочі, і фрукти, кисломолочні продукти.
- А скільки разів на день ви його годуєте?
- Його потрібно годувати 2-4 рази на день.
- А яку кличку ви йому дали?
- Його звати Марс. Це наш сімейний улюбленець.
- Ти сама ним займаєшся чи у вас розподілені обов'язки?
- Спочатку мене спитали чи встигатиму за навчанням виховувати і доглядати собаку. Я пообіцяла, що обов'язково розподілю час так, щоб займатися собакою. Але, коли песик з'явився вдома ми зрозуміли, що я не встигатиму всього зробити вчасно і належним чином виховувати, вигулювати. Тому обов'язки розподілилися між усіма. Тато вигулює Марса, мама займається приготуванням здорового харчування, дідусь возить пса до ветеринара на щеплення та займається його тренуванням. Я з ним граюся, прибираю за ним.
- Дуже цікаво. Я теж хотів би мати собаку. Буду далі просити батьків, щоб і мені купили собаку. Чи можу я приходити до тебе, щоб допомагати у вихованні Марса?
- Авжеж, будемо разом його виховувати, батьки дуже зайняті на роботі, а його часто потрібно вигулювати, бо дуже любить рухатись.
- Дякую за цікаву розповідь. Коли мені можна прийти?
- Сьогодні приходь о сьомій годині, я буду вже вільна. Якщо тобі підходить час.
- Гарзд! До зустрічі ввечері!
- Бувай! До зустрічі!

Діалог- обмін враженнями

Давид і Оксана

- Привіт, Давиде! Рада тебе бачити.
- Привіт, Оксано! Я теж радий, давно тебе не бачив. Де ти провела літні канікули?

- Влітку я була у бабусі та дідуса в Тячеві. Там дуже гарно! Гори, ліси, свіже повітря. Там люди гостинні, доброзичливі. Дідусь мені розповів, що на Тячівщині живуть українці, румуни, угорці, німці та інші. Кожен народ має свою мову, культуру, звичаї, і тому цей край — багатонаціональний, полікультурний.
- Я і не знав, що так багато людей різних національностей живе там! Мій учитель розповідав, що в Україні поряд з українцями живуть представники понад 100 національностей це: угорці, румуни, словаки, поляки, молдавани, білоруси, німці, греки та інші. Українці говорять рідною українською мовою, але в окремих регіонах можна почути угорську, румунську, словацьку, польську, білоруську, молдавську, білоруську, російську, німецьку, грецьку та інші мови. У Конституції України записано, що державною мовою в Україні є українська мова.
- Я думаю, тому й необхідно знати українську мову.
- Це, звичайно, так. Як добре, що я знаю і рідну, і державну мови.
- Я вмію розмовляти угорською мовою, але хочу її краще вивчити, тому читаю угорські народні казки. А тобі, Давиде, раджу читати українські народні казки.
- Дякую, обов'язково читатиму. Потрібно йти, маю ще багато справ. Бувай!
- До зустрічі!

Типи підготовчих вправ для удосконалення навичок говоріння.

Завдання спрямовані на спостереження за побудовою діалогів: повторюй за вчителем текст діалогу; читання діалогу за ролями; прочитайте діалог, знайдіть репліки Оксанки, знайдіть репліки Давида; знайдіть у діалозі, як можна виразити почуття радості від зустрічі; відредагуйте текст діалогу; прочитайте діалоги, покажіть на мапі міста, про які згадується у діалозі; це відповіді, напишіть запитання до них; це запитання, напишіть до них відповіді; подивіться на малюнки, прослухайте діалог і скажіть, якому малюнку він відповідає; прочитайте діалог, знайдіть його місце у тексті.

Підстановочні вправи. В цих завданнях потрібно скласти речення з готових частин. Вправи виконуються з опорою або без неї. Вправи розвивають прогнозування наступної дії.

Завдання підстановочних вправ: що ви скажете, якщо вам потрібно потрапити до театру, цирку, зоопарку; спитайте, хто де живе; складіть діалоги. Завдання комбінованих вправ: завершіть діалог запропонованими прислів'ями; знайдіть правильні відповіді на запитання; доберіть репліки- відповіді до поданих запитань; ви не зрозуміли, що вам сказали, перепитайте; підтвердіть, що ви вже про

це чули; якщо те, що ви почули вас здивувало, скажіть про це; виправте свого товариша, який повідомив невірну інформацію; заперечте своєму однокласнику/ своїй однокласниці; аргументуйте свою відповідь. Завдання трансформаційних вправ: обіцяйте виконати прохання; погодьтеся з тим, про що вам говорять; перекажіть діалоги, використовуючи дієслова: спитати, відповісти, сказати; змініть початок діалогу; складіть монолог на основі прочитаного монологу.

Мовленнєві вправи. Завдання ситуативних вправ складаються з короткого викладу ситуації, які спонукають учня/ ученицю до мовлення.

Ситуація. Вам зателефонував однокласник, він хоче знати, що ви робите.

Ситуація. Ви зустріли друга/ подругу, якого/яку давно не бачили. Спитайте в нього/ в неї як його/її справи.

Ситуація. Вашій однокласниці/ вашому однокласникові потрібна книга, у вас її немає, поясніть, де ви її знайшли.

Складіть діалог, уявіть ситуацію: ви прийшли у магазин. Вам потрібно купити щось із шкільного приладдя. Використайте в ньому слова «Спасибі!», «Будь ласка».

Прочитайте полілог. Утворіть групу з трьох чоловік.

Ситуація. Уявіть, що ви йдете з другом/ подругою по місту і зустрілися з іншим/ іншою другом/ подругою. Познайомте незнайомих між собою.

- Миколо, познайомся, будь ласка, це моя подруга. Її звати Оксана.
- Дуже приємно. А мене звати Микола.
- Мені теж дуже приємно.

Прочитайте полілог.

Ситуація. До вас прийшов новий вчитель. Познайомтесь з ним. Кожен учень/ учениця має назвати своє ім'я і прізвище.

- Добрий день! Я ваш вчитель. Мене звати Микола Петрович Петренко. А як вас звати?
- Мене звати Давид. Моє прізвище Ковач.
- Мене звати Марк. Моє прізвище Балог.

Вправи для вдосконалення умінь і навичок говоріння. Приклади вправ з підручників «Українська мова» для 5, 6 класу з навчанням угорською мовою автори: Беца С. Д., Павлишин М., Павлович Ю. П., Певсе А. А.

Прочитайте діалоги. Розіграйте подібні діалоги. Познайомтесь із сусідом по парті.

- Привіт! Давай познайомимось! Мене звати Давид. А тебе?
- А мене Оксана.

- Дуже приємно.
- Мені теж.

Напиши запитання до поданих відповідей.

-? - Мені подобається і те і інше.
-? - Мій друг захоплюється спортом.
-? - Моє улюблене заняття – читання книг.
-? - Її улюблений композитор Ференц Ліст.
-? - Ні, я не вмію готувати страви.
-? - Він збирає марки.
-? - Мені подобається живопис.
-? - Так, я іноді ходжу на виставки.

Вправа. Поставте запитання своїм однокласникам. Кожний учень задає по 3 запитання.

У яких театрах ти був/ була? Про яких спортсменів ти читав/ читала? На яких екскурсіях ти був/ була? У яких музеях ти був/ була?

Вправа. Складіть монолог із прочитаного тексту діалогу. Розкажіть, як п'ятикласники допомагають вчительці. Розкажіть, як ви допомагаєте своїм бабусям і дідусям.

Поділіться на групи. Задайте подані запитання учасникам іншої групи. Виграє та група, яка відповість швидко і правильно на всі запитання.

1. З чим була пов'язана давня людина? 2. З чим єдналися господарські справи? 3. Які боги уособлювали природу? 4. Чому віддавали пошану слов'яни? 5. Які міфологічні істоти, в увявленні слов'ян, жили у воді і у лісах? 6. З чим чергувалися буденні дні? 7. Що робили слов'яни під час святкових днів? 8. Що супроводжувало слов'ян усе життя? 9. Що мало в той час особливе значення? 10. Яке улюблене заняття було у чоловіків? 11. Чому було небезпечно жити біля шляхів? 12. Про що свідчать археологічні розкопки?

Дайте відповідь на запитання повними реченнями.

1. Де знаходиться Україна? 2. З якими країнами межує Україна? 3. Які моря є на території країни? 4. Як називаються гори? 5. Які найширші і глибокі річки в Україні? 6. Як називається столиця України? 7. Який транспорт їздить по вулицях Києва? 8. Що знаходиться у столиці? 9. В якій області ти живеш? 10. Як називається обласний центр Закарпаття? 11. Що знаходиться високо в горах Карпатах? 12. Які найбільші річки в області?

Прочитайте текст. У відповідність початок речення , який знаходиться у лівому стовпчику , і продовження речення, яке знаходиться у правому стовпчику.

1. Україна розташована ...	А. кораблі
2. Тут можна побачити ...	Б. місто Київ.
3. Найдовші річки України — ...	В. Дніпро, Дністер, Буг.
4. Столиця України —	Г. в східній частині Європи.
5. У нас є два моря ...	Д. гори Карпати та Кримські гори.
6. На території України є ...	Е. Азовське море і Чорне.

Вправа. Подумайте , чи не було у вас подібної ситуації. Розкажіть про неї.

Вправа. Згадайте, чи не було у вашому житті такого випадку, коли ви не дякували , за допомогу. або ж вам хтось не подякував за допомогу і забув про це.

Вправа. Текст попередньої вправи містить переказування змісту побаченого.

Згадайте , що ви бачили у лісі , про що ви можете розказати.

Вправа. Дайте відповідь на запитання :Чи правильно вчинив Петрик? Чому?

Почніть свою відповідь так:

Я думаю, що

Вправа. Складіть запитання до тексту.

Вправа. Дайте відповіді на складені вами запитання.

Вправа. Дайте відповідь на запитання.

Чому текст називається «Різдво»?

Почніть розповідь так:

Текст називається «Різдво», тому що ...

Гра «Допоможи кухарю». Приготуйте угорську національну страву «М'ясний бульйон». Скажіть , які продукти потрібно класти у каструлю (на сковорідку).

Напишіть, що кухар робить, коли варить м'ясний бульйон.

Вправа. Створіть презентацію на тему « Географічне положення України».

Підготуйте усну розповідь за темою презентації.

1. Титульний слайд. Заголовок слайда « Географічне положення України».

Підзаголовок прізвище, ім'я учня/ учениці, клас.2 слайд «Географічна карта України.»3 слайд «Корисні копалини.»4 слайд « Рослинний світ.»

Вправа. Уявіть , що вам потрібно зробити рекламу міста Берегове, щоб привернути увагу туристів. Для цього вам потрібно зняти відео про місто. Оберіть режисера, оператора, акторів, які будуть розказувати про історичні місця. Для розповіді скористайтеся матеріалом завдань 36, 35. Режисер має скласти спочатку маршрут ,

за яким ви послідовно буде знімати фільм. Якщо ви не проживаєте у Берегові, складіть віртуальну подорож містом.

Вправа. Поставте запитання до тексту вправи 63. Питальні речення мають починатися такими словами.

1. Коли 2. Де 3. Де 4. Що

Які запитання ви поставили б своїм однокласникам/ однокласницям, щоб взнати про них більше. Впишіть їх.

Вправа. Прочитайте діалоги, трансформуйте їх у монологи.

- Миколо, чим ти займаєшся у вільний час?
- Я колекціоную марки.
- Так цікаво. А які марки ти колекціонуєш?
- Колекціонувати марки почав мій тато у дитинстві. Він часто ходив на пошту, там був великий вибір марок. Він купував ті, що йому сподобалися і складав у спеціальний альбом. Нещодавно я знайшов той альбом. Я теж вирішив збирати марки. Нові марки я кладу у татів альбом.
- Це дуже цікаво, адже у альбомі марки більш ніж двадцятирічної давності!
- Так, там є старі і нові марки.

Складіть монолог. Почніть його так:

Я знаю, що ...

Отже, можемо констатувати, що для розвитку умінь і навичок говоріння обов'язково використовувати не тільки комунікативні вправи, а й умовно — комунікативні. Під час виконання таких вправ учні відповідають на поставлені запитання, висказують свою думку, переказують прочитані тексти, розігрують діалоги, що сприяє розвитку усного мовлення. Особливу увагу потрібно звернути на ситуативні вправи, завданням яких є осмислити подану ситуацію і згідно неї скласти діалог. Така вправа виконується у парі або у групі — командною грою, тому що репліки доведеться складати разом, що дає змогу висловитися обом учням або групі учнів.

2.5. Вправи для удосконалення навичок письма на уроках української мови у класах з навчанням угорською мовою.

Писемне мовлення — це такий вид мовленнєвої діяльності, що полягає в кодуванні інформації за допомогою графічних засобів мови. Уміння

писати — це графічно правильно зображати літери алфавіту, дотримуючись правописних норм; формулювати свої думки в письмовій формі. [26, с. 295]

Учні/ учениці угорськомовної школи з другого класу починають вивчати алфавіт. У початковій школі у них формуються графічні навички. Вони відтворюють букви, слова, словосполучення, речення. Самостійно впишуть своє ім'я, прізвище, вивчені слова, складають і записують речення.

У розділі модельної програми «Компетентнісний потенціал предмета» при формуванні вмінь і ставлень при засвоєнні предмета зазначаються такі уміння з мовленнєвої діяльності — письмо: систематизує та узагальнює різні думки в простих почутих повідомленнях; визначає тему і головну думку доступного за змістом тексту; добирає заголовок тексту; ділить текст на абзаци; складає простий план готового тексту, знаходить відому і нову інформацію в нескладному в мовному плані невеликому тексті; спостерігає за окремими мовними явищами в мовленні; відтворює запропоновані вчителем зразки зв'язних висловлювань; складає письмові твори (опис, розповідь) за простим планом, використовує мовні засоби. Складає твір відповідно до структури (вступ, основна частина, кінцівка)

У п'ятому та шостому класах учні мають самостійно писати власні висловлення. До них відносяться твір-опис, твір – розповідь, твір – міркування. У підручниках «Українська мова» для 5, 6 класу з навчанням угорською мовою автори: Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А. Учням/ ученицям пропонується писати власні висловлення після виконання різноманітних вправ з лексики, граматики, синтаксису, опрацювання тексту на вивчену мовленнєву тему. Наприклад, за модельною програмою у сьомому класі темі «Мій будинок» присвячено три уроки у розділі «Повторення вивченого за 6 клас», це означає, що з лексикою на подану тематику вони знайомі. Змістова лінія модельної програми передбачає повторення тематик, тож певний лексичний запас учні мають , а наступний етап навчання передбачає розширення лексичного запасу школярів.

На початку уроку школярам пропонується лексична вправа, де опрацьовуються нові слова, наступним етапом є виконання вправ з граматики, учні/ учениці відтворюють знання, отримані у молодших класах. Читається або прослуховується текст, виконуються післятекстові завдання. Останнім етапом роботи з текстом, в якому є нова лексика, є усне переказування прочитаного з опорами або без опор. Домашнім завданням пропонується виконати письмову роботу, написати твір-опис або твір – розповідь на вивчену тематику. Таким чином,

школярі опрацювали нову лексику, виконали вправи з граматики, мають план розповіді/опису у вигляді питань до прочитаного тексту. Використовуючи матеріал поданий на уроці, їм легше виконати домашнє завдання.

Пропонуємо приклади вправ для учнів 7 класу.

Учні/ учениці на даному етапі навчання вже не перший рік поповнюють свій словниковий запас із мовленнєвої теми «Мій будинок». Тож метою даної лексичної вправи є повторити відомі лексичні одиниці, записати у словник і вивчити нові слова.

Вправа. Прочитайте вголос слова та словосполучення. Поставте наголоси. Запишіть слова та словосполучення у словник і запишіть їх переклад . Вивчіть невідомі вам слова.

Центральне опалення, вирощувати/ виростити (що?), житло, власний будинок із садком та городом, тримати собаку, садити, посадити, грядка, гардеробна, комора, спальня, вітальня, дитяча кімната, кухня, коридор, ванна кімната, тераса, балкон, передпокій, електрика, холодна та гаряча вода.

Наступна вправа пов'язана з виучуваною мовною темою «Прийменник».

Вправа. Прочитайте речення. Підкресліть іменники і прийменники, які до них відносяться. Поставте до них питання, визначте відмінок, підкреслених іменників. Знайдіть речення з однорідними членами речення.

Сучасні побутові зручності

Важко уявити наше життя без сучасних побутових зручностей. У нашому будинку є електрика, холодна та гаряча вода, центральне опалення та каналізація. Минулого року ми придбали кондиціонер, влітку та восени ми його використовуємо для охолодження та нагрівання приміщень , залежно від температури повітря. На кухні стоїть газова плита та багато кухонних електроприладів, а саме: блендер, кавоварка, хлібопічка, мікрохвильова піч, посудомийка, тостер, холодильник та інші прилади. У ванній кімнаті стоїть пральна машинка автомат та сушарка. Нещодавно придбали робота-пилосмока, який самостійно прибирає кімнату і це дуже зручно.

Подана вправа пропонує три варіанти розповіді, з яких учні/ учениці обирають той матеріал, що більше їм підходить для опису власного будинку/ квартири.

Вправа. Прочитайте тексти. Підкресліть речення і словосполучення, які зможете використати для опису вашого будинку.

1. Я живу з моїми батьками у приватному будинку, який знаходиться на околиці міста. у будинку чотири кімнати і велика вітальня. Наша сім'я невелика. Ввечері ми збираємося разом, обговорюємо події дня. Часто збираємося у вітальні після вечері, дивимося телевізор.
2. Моя старша сестра живе окремо. Батьки їй подарували невелику однокімнатну квартиру у центрі міста. Вона працює у банку, їй зручно ходити на роботу. Банк, у якому вона працює, розташований недалеко від її будинку. Вона доросла, їй подобається самотійне життя.
3. Ми з товаришем навчаємося у коледжі і орендуємо двокімнатну квартиру. У квартирі центральне опалення, електрика, холодна і гаряча вода, Інтернет. Невеликі кімнати, гарно замобльовані. Невелика кухня. Нам її вистачає, тому що їмо ми у студентській їдальні. Ванна кімната теж невелика. Тут стоїть духова кабіна, умивальник та унітаз. Будинок, в якому ми живемо, знаходиться у центрі міста, а коледж на околиці міста, але ми ходимо щодня пішки.

Окрім опису будинку, учень може включити опис городу і садка, якщо ж діти живуть у міській квартирі вони можуть за поданим матеріалом написати про парк, який росте неподалік від їх будинку.

Вправа 51. Прочитайте тексти. На місці крапок допишіть, які фруктові дерева, кущі ростуть у вашому садку, які овочі ростуть на вашому городі.

1. Біля нашого будинку невеликий фруктовий садок. Тут ростуть яблуні, груші, сливи, ... Ми збираємо фрукти і варимо з них компоти, варення на зиму.
2. На нашому городі росте багато овочів. Ми саджаємо навесні моркву, буряк, огірки, часник, петрушку ...

До текстів у підручниках для 5,6 класів обов'язково додається перелік запитань, на які їм пропонується відповісти, тож ці запитання можна використати як план до письмового твору-опису.

Вправа . Напишіть відповіді на запитання.

Ви живете у приватному будинку чи у приватній квартирі? У вас є сад чи город? Що ви вирощуєте там? Скільки кімнат у вашому будинку? Які приміщення є у вашому будинку? Як облаштована ваша кімната? Чи задоволені ви нею? Які меблі стоять у інших кімнатах? Які сучасні побутові зручності є у вашому будинку/квартирі? Яке опалення у вашому будинку/ квартирі? Чи користуєтесь ви

побутовою технікою? Якою саме? Яка побутова техніка найкорисніша, на вашу думку, у будинку/квартирі? Як побутова техніка заощаджує час господарів будинку/квартири?

Таким чином, виконавши на уроці лексичну роботу, повторивши граматичний матеріал, відповівши усно на поставлені запитання, учні можуть написати невеликий твір-опис власного будинку/квартири. Тож домашнім завданням буде письмовий твір-опис «Мій будинок».

Вправа. На основі опрацьованого матеріалу вправ 48-52, складіть план опису вашого будинку/квартири. За планом складіть текст на тему «Мій будинок»

Отже, написання твору опису чи твору роздуму не буде для учнів 5,6, класів важким завданням, якщо ця мовленнєва тема опрацьовується декілька уроків, спочатку учні накопичують лексичний матеріал, працюють із лексичними, граматичними, синтаксичними вправами, усно переказують прочитані тексти. Особлива увага також приділяється домашнім завданням, де пропонується написати, спитати, описати щось, про що говориться на уроках. На останньому уроці вчитель пропонує скласти план твору, виписати потрібний для кожного учня матеріал, з яким вони знайомилися впродовж декількох уроків, і на основі зібраного написати твір-опис чи твір-роздум.

РОЗДІЛ 3

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ УРОКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У КЛАСАХ З НАВЧАННЯМ УГОРСЬКОЮ МОВОЮ

Конспект уроку розкриває зміст діяльності вчителя і учнів/ учениць. Перед написанням конспекту вчитель обов'язково має проаналізувати зміст матеріалу та його зв'язок з попереднім та наступними уроками, тому що від цього залежить мета даного уроку. Головна мета уроків української мови в закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою пов'язана з формуванням та розвитком мовленнєвих навичок і вмінь. Практичні цілі уроків досягаються виконанням завдань, які відносяться до різних етапів уроку. Наприклад, якщо це розвиток уміння читати, говорити, аудіювати чи писати — обов'язковими етапами є виконання дотекстових, текстових і післятекстових вправ.

3.1. Планування уроку

На початку уроку особлива увага приділяється мовленнєвій зарядці. Наприклад, пропонуються вправи, які містять новий лексичний матеріал. Відпрацьовується правильне звучання нових слів. Учням/ ученицям пропонується виставити наголос. Проводиться словникова робота, в якій пропонується записати в словник нові слова і їх переклад, озвучений вчителем.

Наведемо мовний зразок.

Прочитайте вголос слова та словосполучення за вчителем/учителькою або за диктором/ дикторкою. Поставте наголоси у кожному слові. Запишіть у словник незнайомі слова та їхній переклад.

Два мільйони років, з'явиться, первісна людина, здебільшого, полювати, збирати ягоди, ловити рибу, нелегкий, збиратися у групи, спілкуватися, вигук, попереджувати, небезпека, здобич, поступово, домашнє господарство, одомашнити, обробляти землю, інструменти, мотика, рало, серп, камінь — зернотерка, зерно, терти, виготовляти, знаряддя праці, жести, кількість, збільшуватися, зливатися, утворюватися, вдосконалюватися, плем'я.

Або фонетична зарядка, мета якої удосконалення звуків, інтонації тощо.

Наступний етап уроку виконання дотекстових вправ. Це вправи з граматики, виконання яких дає можливість повторити вивчений матеріал. Також відбувається

тренування і вживання цього матеріалу в мовленні, сприяє запам'ятовуванню нових слів.

Випишіть слова у чотири стовпчики: 1- іменники, 2 – прикметники, 3 – числівники, 4 – дієслова.

Іменник	прикметник	Числівник	дієслово
Рік	Первісна	два мільйони	з'явитися

Два мільйони років, з'явитися, первісна людина, здебільшого, полювати, збирати ягоди, ловити рибу, нелегкий, збиратися у групи, спілкуватися, вигук, попереджувати, небезпека, здобич, поступово, домашнє господарство, обробляти землю, інструменти, мотика, рало, серп, камінь – зернотерка, зерно, терти, виготовляти, знаряддя праці, жести, кількість, збільшуватися, зливатися, утворюватися, вдосконалюватися, плем'я.

Щоб учні могли формувати речення, доцільно їм нагадати, що дієслова змінюються за дієвідмінами. Під час перевірки зошитів спостерігаємо помилки у вживанні дієслів. Учень вміє скласти речення, але дієслово або будь-яку іншу частину мови використав у початковій формі. Також потрібно учням нагадати про те, що розповідаючи про щось необхідно вживати дієслова минулого часу.

Вправа. Виписані із вправи 7 дієслова, змініть за дієвідмінами. Усно.

З'явитися, полювати, збирати, ловити, спілкуватися, попереджувати, обробляти, виготовляти, збільшувати, зливати, утворювати.

Наступний етап уроку прочитання тексту. Подача текстового матеріалу, на нашу думку, обов'язкова для читання, говоріння, аудіювання та письма.

Вправа. Прочитайте текст.

Як люди почали говорити?

Близько двох мільйонів років тому з'явилися первісні люди. Жили здебільшого біля річок та лісів. Вони полювали, збирали ягоди, ловили рибу. Життя було нелегким, тому люди збиралися у групи. Спілкувалися між собою вигуками, якими вони попереджували один одного про небезпеку, появу здобичі тощо.

Поступово люди почали займатися домашнім господарством. Вони одомашнили вівцю, свиню, козу, коня. Почали обробляти землю, для цього їм потрібні були інструменти. Так з'являються мотики, згодом — рало, серп, камінь-зернотерка. Виготовлялися знаряддя праці і їм потрібно було дати назву. Спочатку люди використовували вигуки, жести, щоб пояснити щось один одному. Кількість

звуків збільшувалася. Згодом ці звуки злилися і утворилися слова. Так з часом вдосконалювалася мова.

Племен було багато, жили вони далеко одне від одного. Мова у кожного племені була своя. Так пізніше утворилися різні мови.

Наступний етап виконання комунікативних та умовно-комунікативних вправ, післятекстові вправи. Післятекстові вправи побудовані за змістом прочитаного тексту. У першій вправі учні/ учениці займаються пошуковою роботою, перечитуючи текст, знаходять продовження речень за поданим початком. У другій вправі пропонується прочитати текст, а потім відповісти на запитання. Учні/ учениці вдосконалюють, таким чином, вміння вдумливого читання, без якого не можливо правильно відповісти на запитання. Можна попросити задавати запитання ланцюжком, або задати запитання обраному учню/ учениці, або ж задати сусіду/ сусідці по парті. У будь-якому випадку це буде фронтальне опитування, в якому має бути задіяний кожний учень/ учениця.

Вправа. Продовжте речення за поданим початком.

1.Первісні люди спілкувалися між собою ... 2.Вигуками вони попереджували один одного ... 3. Щоб пояснити щось один одному вони використовували ... і ... 4.Кількість звуків ... 5. Згодом ці звуки злилися і утворилися ... 6. Так з часом вдосконалювалася ... 7. У кожного племені була своя ... 8. Так пізніше утворилися різні ...

Вправа. Прочитайте текст ще раз мовчки. Дайте усні відповіді на запитання до тексту « Як люди почали говорити?»

1.Коли з'явилися первісні люди?2.Де жили первісні люди?3.Чим вони займалися?4.Чому люди збиралися у групи?5.Як вони спілкувалися?6.Про що повідомляли первісні люди вигуками?7.Чим почали займатися первісні люди пізніше?8.Що вони виготовляють?9.Що використовували первісні люди, щоб щось пояснити один одному?10.Як почали утворюватись слова?

11.Чому слів ставало більше?12.Де жили племена?13.Якою мовою розмовляли у кожному племені?

Останнім етапом роботи буде переказ прочитаного тексту. Учні/учениці можуть користуватися запитаннями попередньої вправи як планом усного переказу. У них є можливість дослівно переказати зміст, або тільки основну інформацію. У будь-якому випадку кожний учень буде підготовлений до переказу прочитаного. Звісно, не всі учні/ учениці зможуть переказати текст, слабші учні

використають опори, сильніші зроблять це самостійно, але це не буде виучування напам'ять тексту. Це буде усвідомлене переказування прочитаного матеріалу.

Підготуйте текст вправи «Як люди почали говорити?» до усного переказу.

Почніть розповідь так: Я знаю, що ...

Домашнім завданням можна запропонувати скласти запитання до вивчених тем на попередньому і на останньому уроках. Таким чином повторюється лексика попередніх уроків і вивчається лексичний матеріал даного уроку.

Ситуація. Уявіть собі, що ви вчитель/вчителька. Вам потрібно перевірити домашнє завдання учнів/учениць 6 класу. Викличте одного або двох учнів до дошки й опитайте на тему «Українська мова – державна мова України» та «Як люди почали говорити?». Користуйтеся матеріалом завдань 5,12.

Отже, поетапне опрацювання матеріалу, в якому звучить вивчена і нова лексика, спонукає учнів поповнювати власний словниковий запас, вправи вдосконалюють мовленнєві уміння та навички.

3.2. Авторські розробки уроків у закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою

Тематика ситуативного спілкування модельної програми у 6 класі включає такі теми: Україна — моя Батьківщина; я і моя сім'я; знайомство; моє рідне місто/ село; мій дім; професії; орієнтація в місті; мій друг/ моя подруга; у магазині одягу/ взуття; мій робочий день; мої улюблені заняття; їжа, напої; візит до лікаря; спостереження за природними явищами.

Пропонуються розробки уроків з чотирьох видів мовленнєвої діяльності. Блок уроків на мовленнєву тематику «Я і моя сім'я. Знайомство». Блок складається із таких тем: «Види мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання, письмо. Монолог і діалог» - 2 уроки, «Навчальне вибіркє читання» - 1 урок, «Урок розвитку комунікативних умінь. Вимоги до мовлення. Опрацювання тексту «Мій вільний час» - 1 урок, «Письмовий твір-опис людини» - 1 урок, Контрольний диктант. Аудіювання тексту» - 1 урок. Блок складає 6 уроків, під час проведення цих уроків учні повторюють лексичний матеріал засвоєний у п'ятому класі, поповнюють свої лексичні знання з теми «Про себе». Як бачимо за тематикою уроків, усі вони спрямовані на розвиток мовленнєвих умінь та навичок учнів. Перші два уроки блоку присвячені говорінню, третій і четвертий — розвитку читацьких умінь, п'ятий, шостий — розвитку письма та аудіативних умінь. Якщо

ми звернемо увагу на матеріали подані до уроків — у них присутні всі види мовленнєвої діяльності.

6 клас

Урок № 5

Тема. Види мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання, письмо.

Монолог і діалог.

Мета : навчити учнів розуміти співрозмовника, визначати його комунікативні наміри ; реагувати на репліки співрозмовника, використовуючи елементи мовленнєвого етикету; спонукати ініціювати проведення діалогу; самостійно продукувати зв'язні висловлювання з теми «Знайомство»; будувати монологічне висловлювання репродуктивного характеру на основі тексту-діалогу.

Тип уроку: урок розвитку комунікативних умінь.

Перебіг уроку

1. Організація класу.
2. Перевірка домашнього завдання
(фонетична або лексична зарядка, яка стосується виучуваної теми)
3. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.
4. Пояснення нового матеріалу.

Робота з підручником.

4.1.Прочитати теоретичний матеріал.

4.2.Виконання вправ з підручника.

1. Розіграти монолог. Вчитель/ вчителька коротко розповідає про себе, ця розповідь є зразком для побудови подібних учнівських розповідей. Своє ім'я, по батькові і прізвище вчитель/ вчителька пише на дошці і повторює його.

- Добрий день! Мене звать Марія Іванівна. Моє прізвище Карпенко. Я ваша вчителька української мови. Я рада з вами познайомитися.

Скажіть , як мене звати, хто я? У відповідях використовуйте особові і присвійні займенники 2 особи множини. Вас звать, Ваше прізвище, Ви, з нами

(У цій вправі вдосконалюються навички читання та навички вимови імені, імені по батькові та прізвища)

2. Розіграти діалог. На дошці записані запитання і фрагмент відповіді. Вчитель/ вчителька звертається до кожного учня/ учениці з проханням назвати себе. Учні заповнюють прогалини в репліках-відповідях.

- Як тебе звать?

- Як твоє прізвище?
- Мене/Вас/ його/ її звать ...

3. Розіграти діалог. Взнайте ім'я вашого сусіда/ сусідки. Дізнайтесь, як його/ її звать, розкажіть мені. Провести вправу ланцюжком учень/ учениця питають одне одного. (У діалозі вдосконалюється конструкція «Мене/ її/ його звать...»)

Зразок:

- Як тебе звать?
- Мене звать Оксанка.
- Її звать Оксанка.
- Як тебе звать?
- Мене звать Давид.

4. Розіграти діалог. Тренування інтонації радості/ здивування та етикетної форми «Радий/ рада тебе бачити!» Учні/ учениці повторюють інтонацію за вчителем/ вчителькою. Можна використати жести та міміку.

Ситуація. Уявіть собі, що ви давно не бачили свого друга/ подругу. Висловіть свою радість і здивування від вашої несподіваної зустрічі.

Зразок:

- Привіт, Давиде! Рада тебе бачити!
- Оксанко! Я теж радий тебе бачити.

5. Розіграти діалог. Учням показують фотографії поетів та письменників, музикантів, композиторів, художників. Під портретами написано, хто це, його/ її ім'я, по батькові, прізвище.

Поясніть сусідові/ сусідці, хто зображений на фотографії і як його звати.

Зразок:

- Хто це?
- Це Шевченко.
- Як його звать?
- Тарас Григорович.
- А хто він?
- Він письменник.

Андрій Шевченко – футболіст, Василь Гренджа-Донський – письменник, Йосип Бокшай – художник, Адальберт Ерделі – художник, Роговцева Ада Миколаївна – акторка, Антонов Георгій Петрович – авіаконструктор, Євген Патон – вчений.

6. Коментоване письмо.

Запишіть ім'я, по батькові, прізвище у таблицю. Уточніть, де ім'я, де по батькові, де прізвище? Визначте, з допомогою якого суфікса утворилося чоловічі та жіночі імена по батькові, згадайте правила творення імен по батькові.

Зразок:

- Шевченко – це ім'я?
- Ні, це прізвище. Його звать Тарас Григорович.

Лариса Петрівна Косач, Микола Кіндратович Вороний, Володимир Кирилович Винниченко, Ірина Володимирівна Жиленко, Всеволод Зіновійович Нестайко, Ярослав Михайлович Стельмах, Степан Васильович Руданський, Павло Прокопович Глазовий.

ім'я	по батькові	Прізвище

7. Коментоване письмо

Запишіть у зошит, хто кому ким доводиться. Спитайте, хто з цих людей брат і сестра, а хто – чоловік і дружина.

(потрібно звернути увагу учнів/ учениць на те, що чоловік і дружина мають однакове прізвище. Це прізвище чоловіка, але зараз часто жінки залишають і дівоче прізвище після реєстрації шлюбу.)

1. Кононенко Валентина Петрівна. Кононенко Марина Іванівна. Кононенко Павло Іванович.
2. Сергієнко Олег Юрійович. Сергієнко Ганна Юріївна. Сергієнко Юрій Степанович. Сергієнко Тетяна Миколаївна.

8. Запишіть ім'я, по батькові, прізвище членів вашої родини.

9. Розіграйте діалог. Подивіться на малюнки. Спитайте у свого сусіда/ сусідки, люди яких професій зображені на них.

Повторення вивченого матеріалу з граматики

Орудний відмінок іменників

Хто?	Ким працює?	Закінчення
Чоловічий рід		-ем -ом
вчитель	вчителем	
інженер	інженером	
економіст	економістом	
Жіночий рід		

Вчителька	вчителькою	-ою
Інженерка	інженеркою	
Економістка	економісткою	

(Вчитель/ вчителька показує не більше 10-15 фотографій, щоб учні/ учениці повторили назви професій. У вправі вдосконалюються навички використання іменників у орудному відмінку. Робота має випереджувальний характер. Вводимо і закріплюємо дану граматичну тему.)

Зразок:

- Ти знаєш хто це?/ Хто він/ вона за професією?/ ким він/ вона працює?
- Так, знаю. Це лікар/лікарка. Він/вона працює лікарем / лікаркою.

5. Систематизація й узагальнення вивченого на уроці.

10. Розіграйте діалог. Придумайте собі прізвище , ім'я, по батькові, професію. Напишіть на листочок паперу і прикріпіть на светрик. Познайомтеся із своїм сусідом .(Вчитель знайомиться із одним учнем/ ученицею. Потім цей/ця учень/ учениця знайомиться із своєю сусідкою/ сусідом, вправа виконується у швидкому темпі.)

А)

Зразок:

- Добрий день!
- Добрий день!
- Мене звать Олена Андріївна. Моє прізвище Петренко. А Вас як звать?
-
- Я вчителька. А ким Ви працюєте?
- Я працюю

Б) Трансформація діалогу в монолог. Розкажіть, що ви взнали про свого сусіда/ свою сусідку.

Вправи для вдосконалення вмінь і навичок учнів/ учениць трансформувати опрацьований матеріал, використавши в усних відповідях лексико-граматичні зміни. Мета:вдосконалення вмінь та навичок складання нової форми на основі заданої.

Зразок:

Я знаю що, її звать Олена Андріївна. Її прізвище Петренко. Вона вчителька.
Почніть свою розповідь так:Я знаю що, її звать ... Олена Андріївна. Її прізвище Петренко. Вона вчителька.

6. Підсумок уроку.

7. Домашнє завдання.

Вправа . Знайдіть світлину своєї родини. Запишіть у зошит як кого звати, ім'я по батькові, прізвище. Запишіть які родинні відносини між вами. Скільки кому років? Де він/ вона працює? Ким вона/ він працює.

Зразок:

Іван Петрович Макаренко – мій тато. Катерина Іванівна Макаренко – моя мама.

Урок № 6. (продовження)

Тема. Види мовленнєвої діяльності: читання, говоріння, аудіювання, письмо. Монолог і діалог.

Мета: навчити учнів розуміти співрозмовника, визначати його комунікативні наміри; реагувати на репліки співрозмовника, використовуючи елементи мовленнєвого етикету; ініціювати проведення діалогу; самостійно продукувати зв'язні висловлювання з теми «Знайомство»; будувати монологічне висловлювання репродуктивного характеру на основі тексту-діалогу.

Тип уроку: розвиток комунікативних умінь

Перебіг уроку

1. Організація класу.
2. Перевірка виконання домашнього завдання (фонетична або лексична зарядка, яка стосується виучуваної теми)
 - 2.1. Словниковий диктант.

Вже пізно. Вибачте, я маю йти. Сподіваюся, що побачу тебе знову. Незабаром побачимося. Було приємно з Вами/ тобою познайомитися. До скорої зустрічі! Передай привіт сестрі/ братові/ татові/ мамі/ бабусі/ дідусеві. До побачення! Бувай! Щасливо! Добраніч! До зустрічі! Завтра побачимося. Приходь/ приходьте ще. Буду радий/ рада Вас/ тебе бачити. Сподіваюсь, ще побачимося.

2.2. Утворіть нові слова – назви професій у жіночому роді.

Водій, вогнеборець, водолаз, волонтер, дизайнер, директор, економіст, журналіст.

3. Повідомлення теми, мети, завдань уроку.

4. Тренувальні вправи.

4.1. Розіграйте діалог. Дізнайтесь у свого сусіда/ своєї сусідки про його/ її сім'ю.

(вправа розвиває уміння самостійному зв'язному мовленню.)

Зразок:

У тебе є сестра/ брат?- Як її / його звать?- Скільки її/ йому років?-Де вона/ він навчається ? - Де він/ вона працює? - Ким він/ вона працює?

4.2. Слухайте і читайте. (Учні слухають діалог у запису. Потім читають діалог за ролями.)

- Привіт, Оксанко! Радий тебе бачити!
- Привіт, Давиде! Я теж дуже рада. Звідки ти йдеш?
- Від фотографа. Ми ходили до бабусі на день народження. Там фотографувалися. Ось сімейне фото. Фотограф зробив рамку для світлини, дивись яка у нас велика родина.
- А хто це?
- Це моя мама. Її звать Еріка Іштванівна. Вона працює у лікарні лікаркою. Праворуч від мами моя сестра Іветта. Вона студентка. Вчиться у інституті. Вона буде вчителькою історії. А ось, ліворуч від мами бабуся і дідусь. Вони вже пенсіонери. Бабуся, Катерина Петрівна, працювала бухгалтеркою, а дідусь, Павло Миколайович, працював будівельником. Біля дідуса сидить мій тато. Його звать Міклош Павлович. Він будує будинки. Працює будівельником. Біля нього сиджу я. Мені подобається проводити екскурсії. Я люблю історію. Тому хочу бути екскурсоводом.
- Цікава розповідь. Я й не знала, що у тебе у Берегові живуть дідусь і бабуся. Ти розказував, що ти їздив у село до дідуса з бабусяю.
- Так, у селі живуть батьки мами, а у Берегові живуть батьки тата.
- Бувай, Давиде! Мені час іти.
- А куди ти поспішаєш?
- Я біжу до своєї тітки Марини.
- Бувай, Оксанко. До зустрічі!

4.3. Поставте сусідові/ сусідці за партою запитання. Він/ вона має підтвердити або спростувати інформацію.

Зразок:

Павло Миколайович тато Еріки Іштванівни?

Ні, тому що тато Еріки звати Іштван і по батькові її Іштванівна. А дідуса звати Павло. Він тато Міклоша Павловича.

Міклош Павлович – це тато Давида?Еріка Іштванівна – мама Давида. Вона працює вчителькою?Іветту по батькові Іштванівна?Давидові подобається математика - він хоче бути вчителем математики.

5. Закріплення вивченого.

5.1. Трансформуйте діалог у монолог. Розкажіть, що ви знали про сім'ю Давида.

6. Систематизація й узагальнення вивченого.

6.1. Покажіть однокласникам світлину своєї родини. Розкажіть про членів своєї родини.

7. Підсумок уроку.

8. Домашнє завдання

Вправа . Напишіть розповідь «Моя сім'я». Використайте у розповіді матеріали діалогів §5,6.

Урок № 7.

Тема. Навчальне вибіркоче читання.

Мета: формувати здатність мовчки читати незнайомий текст; розвивати вміння і навички розуміння коротких простих текстів знайомої тематики, запам'ятовувати їх фактичний зміст; розвивати вміння визначати тему тексту, відокремлювати основну і додаткову інформацію тексту; розвивати вміння та навички відбору матеріалу , який є відповіддю на певні запитання.

Тип уроку: практичного застосування знань, навичок і умінь.

Перебіг уроку

1. Організація класу.
2. Перевірка домашнього завдання.

Словниковий диктант.

Напишіть відповіді на запитання (фонетична або лексична зарядка, яка стосується виучуваної теми).

Мене звать ...Ким працює твій тато?Ким працює твоя мама?Де ти вчишся?

У якому класі ти вчишся?У якій школі ти вчишся?Ти говориш українською/угорською/ англійською?

3. Повідомлення теми, мети, завдань уроку.
4. Фонетична зарядка. Перед текстові вправи.

4.1.Вправа54. Прочитайте вголос слова та словосполучення вголос за вчителем/учителькою. Поставте наголоси у кожному слові. Запишіть у словник незнайомі слова та їхній переклад.

Народитися, Новоград – Волинський, Єлисаветград, юрист, юридичний факультет, професор, Михайло Драгоманов, надрукувати у журналі, фортепіано, промочити ноги, застудитися, болить, поставити діагноз, туберкульоз, прожити,

місяць, місяці, гіпс, їздити, за кордон, лікування, на лікування, займатися, померти, початкова школа, чоловіча гімназія, продовжити, навчання, Київський університет, оповідання, роман, п'єса.

4.2. Словникова робота. Читання таблиці. Пояснення зміни закінчення іменників.

Запам'ятайте!

Місяці	
Що?	Коли?
Січень ...	у січні ...

4.3. Вправа 55. Дайте письмові відповідь на запитання, використавши дані з дужок.

Коли ти почав навчання у школі? (вересень). Коли ти приїхала від бабусі? (серпень)

Коли ви були у театрі? (жовтень) Коли ви ходили на екскурсію? (квітень) Коли у вас будуть зимові канікули? (грудень) Коли весняні канікули (березень) Коли завершується навчальний рік? (травень)

4.4. Пояснення використання порядкових числівників для позначення дат.

Запам'ятайте!

Для позначення дат використовуємо порядкові числівники

Дата
18.03.1998 - вісімнадцяте березня тисяча дев'ятсот дев'яносто восьмого року
01. 01. 2003 - перше січня дві тисячі третього року
07.02.2001 – <u>двадцять п'яте</u> лютого дві тисячі першого року

4.5. Вправа 56. Прочитайте дати.

А) Перше січня тисяча дев'ятсот вісімдесят третього року. Двадцять третє лютого тисяча дев'ятсот дев'ятого року. Друге травня дві тисячі двадцять першого року. П'ятнадцяте листопада дві тисячі десятого року.

4.6. Б) Робота у робочому зошиті. Напишіть подані дати словами.

10.01.2020; 19.06.2022; 01.09.2012; 31. 04. 2020; 20. 11. 2013.

4.7. Пояснення зміни закінчень у порядкових числівників на позначення дат народження.

- Коли ти народився/ народилася?
- Я народився/ народилася у дві тисячі дванадцятому році.

- Я народився/ народилася п'ятого січня / лютого/ березня/ квітня/ травня/ червня/ липня/ серпня/ вересня/ жовтня/ листопада/ грудня дві тисячі дванадцятому році.

4.8.57. Дайте відповіді на запитання , використавши дані з дужок.

В якому році ти народився? (2012 – дві тисячі дванадцятий рік) В якому році народився твій батько? (1987 – тисяча дев'ятсот вісімдесят сьомий рік) В якому році народилася твоя мати? (1989 – тисяча дев'ятсот вісімдесят дев'ятий рік) Коли народилася твоя сестра? (2010 – дві тисячі десятий рік) Коли твої батьки жили у цьому місті? (1996 – тисяча дев'ятсот дев'яносто шостий рік) Коли ви відпочивали за кордоном? (2021 – дві тисячі двадцять перший рік)

4.9. Вправа 58. Дізнайтеся у сусіда/ сусідки за партою коли він/ вона народився/ народилася. Свою дату народження запишіть у робочий зошит.

- Коли ти народився/ народилася?

- Я народився/ народилася

5. Робота з текстами.

5.1. Вправа 59. Прочитайте текст «Леся Українка» (мовчки)

5.2. Післятекстова вправа. Вправа 60. Дайте усну відповідь на запитання до тексту.

1. Коли народилася Леся Українка?2.Як справжнє ім'я, по батькові, прізвище Лесі Українки?3. Де вона народилася?4. Як звали її маму? Ким вона була?5. Ким був її тато?6. У скільки років Леся вміла читати?7. У скільки років Леся написала першого листа?8. Як звали її дядька? Ким він був?9. У скільки років поетеса написала першого вірша? Як він називався?10. Скільки років було поетесі, коли надрукували її першого вірша?11. Чим дівчинка любила займатися?12. Скільки іноземних мов знала Леся Українка?13. Який діагноз поставили лікарі поетесі?14. Ким була Леся Українка?

5.3. Післятекстова вправа. Вправа 61. Із запропонованих запитань вправи 59 виберіть ті, що ви можете поставити однокласникам / однокласницям, щоб більше взнати про них. Запитань має бути 6.

1.Коли ти народився/ народилася?2.Де ти народився/ народилася?3.Як звать твою маму? Ким вона працює?4.Як звать твого тата ? Ким він працює?

5.Чим ти любиш займатися?6.Скільки іноземних мов ти знаєш?

5.4. Після текстова вправа. Вправа 62.Робота в робочому зошиті. Напишіть відповіді на ці 6 запитань, використовуйте свої дані.

5.5. Робота з текстом Вправа 63. «Володимир Винниченко».

5.6. Післятекстова вправа. 63. Поставте запитання до тексту вправи 63. Питальні речення мають починатися такими словами.

1. Коли (Коли народився Володимир Винниченко?)2.Де (Де народився письменник?)3.Де (Де навчався Володимир Винниченко?)

4.Що (Скільки творів він написав? До яких жанрів відносяться його твори?)

Які запитання ви поставили б своїм однокласникам/ однокласницям, щоб взнати про них більше. Випишіть їх. (Учні написали запитання із вправи 59,у вправі 63 тільки 4 запитання. Знайти тільки те запитання, якого немає у вправі 59, перефразувати, щоб його можна було поставити однокласницям і однокласникам (Де ти навчаєшся?). Останнє запитання не підходить, тому що воно стосується літературного спадку письменника.)

6.Систематизація й узагальнення вивченого.

6.1.Складіть усну розповідь на основі записаних запитань.

1.Коли ти народився/ народилася?2.Де ти народився/ народилася?3.Як звать твою маму? Ким вона працює?4.Як звать твого тата ? Ким він працює?5.Чим ти любиш займатися?6.Скільки іноземних мов ти знаєш?7. Де ти навчаєшся? В якому класі?

7. Підсумок уроку.

8. Домашнє завдання.

Вправа 64. Складіть текст «Про себе» , використавши матеріали вправ 61, 63.

Урок № 8

Тема. Урок розвитку комунікативних умінь. Вимоги до мовлення. « Мій вільний час»

Мета: вдосконалення мовленнєвих умінь і навичок; володіння видами мовлення з дотриманням вимог до них; уміння використовувати різні види роботи під час роботи з текстами.

Тип уроку: розвиток комунікативних умінь.

Перебіг уроку

1. Організація класу.
2. Перевірка домашнього завдання.
3. Повідомлення теми, мети і завдань уроку. Мотивація навчальної діяльності учнів.
4. Повторення й узагальнення вивченого.
 - 4.1. Фонетична зарядка

Прочитайте вголос слова та словосполучення вголос за вчителем/учителькою. Поставте наголоси у кожному слові. Запишіть у словник незнайомі слова та їхній переклад.

Кататися на роликах, кататися на скейтборді, кататися на велосипеді, дивитися телевізор, читати книжки, слухати музику, грати в комп'ютерні ігри, грати на гітарі, грати в теніс, грати у футбол, грати у волейбол, грати у баскетбол, зустрічатися з друзями, проводити час, ходити на погулянку, байдикувати, по кілька годин, на жаль, детектив, жарт, комікси, казка, наукова фантастика, оповідання, анекдот, вірш, подобатися, зрідка, вважати знаходити, народні танці, спортивні танцірок-н-рол, брейкданс, хіп-хоп, приносить радість, приносить задоволення, іграшки, наліпка, м'яч, робот, ляльковий будинок, корабель, плюшеві іграшки, машина, лялька, збирати, колекціонувати, займатися спортом, далеко стрибати, мріяти про перемогу, дивитися спортивні передачі, читати спортивну газету, швидко бігати, їздити до школи велосипедом, блукати, ходити в похід, подорож задоволення, оглядати.

5. Тренувальні вправи.

5.1. Вправа 66. Складіть речення за зразком.

Зразок:

Томаш – кататися на ковзанах – ковзанка

Томаш катається на ковзанах на ковзанці. Взимку Томаш катається на ковзанах на ковзанці. Взимку Томаш катається на ковзанах на міській ковзанці.

5.2. Вправа 67. Скажіть, що ви любите робити у вільний час, а що не любите.

Використайте матеріал вправи 65.

Зразок:

Я люблю ходити, а бігати не люблю.

5.3. Вправа 68. Прочитайте речення. Складіть подібні речення про себе та своїх друзів.

5.4. Робота в робочому зошиті. Вправи 68 і 69. Установіть відповідність.

1. Мої друзі займаються спортивними танцями. Вони ходять ...	А. у басейн Б. на стадіон В. на репетиції
2. Я люблю бігати. Я бігаю ...	А. у басейні Б. на стадіоні В. на корті

3. Батьки займаються альпінізмом. Вони часто ходять ...	А. на стадіон Б. в гори В. на репетицію
4. Ми з друзями любимо ходити у походи ...	А. у парк Б. на стадіон В. у ліс або у гори
5. Ми любимо кататися на ковзанах. Ми ходимо ...	А. у парк Б. на стадіон В. на ковзанку.

5.5. Робота в робочому зошиті. Прочитайте оголошення. Встановіть відповідність

1. Тут можна навчитись малювати.	Берегівський спортивний комплекс оголошує набір дітей у секцію плавання.
2. Тут можна навчитись плавати.	Оголошення! З 1 грудня розпочинається робота міської ковзанки. Запрошуємо бажаючих покататися на ковзанах.
3. Тут можна навчитися грати у футбол.	Берегівський Будинок школяра оголошує набір дітей у школу юного фотографа.
4. Тут можна навчитися кататися на ковзанах.	Брегівська дитяча спортивна школа оголошує набір у футбольну секцію
5. Тут можна навчитися фотографувати.	Художня школа. Записуємо у гурток дітей від 5 років.

5.6. Вправа 71. Усні завдання. Прочитайте діалоги, трансформуйте їх у монологи.

Складіть подібний діалог із сусідом/ сусідкою за партою.

6. Робота з текстом.

6.1. Читання вголос. Вправа 72. Прочитайте тексти. Виконайте завдання.

6.2. Робота в робочому зошиті. Вправа 73. Встановіть відповідність. Якщо інформація вірна — напишіть літеру А, якщо ні — Б.

1. Оксана любить читати.	
2. Вона читає тільки паперові книжки.	

3. Вчителька попросила написати пригодницьку розповідь.	А. Так, вірно. Б. Ні, не вірно
4. Оксана пише детективи.	
5. Головні герої – однокласники.	
6. Давид любить фотографувати.	
7. Давид з друзями часто ходить на природу.	
8. Він вчиться малювати пейзажі.	
9. Наталка захоплюється фотографією.	
10. Під час фотографування вона робить тільки один знімок.	
11. Серед її робіт тільки пейзажі.	
12. Світлини прикрашають їх квартиру.	
13. Тетяна і Сергій займаються тенісом.	
14. Вони зустрічаються на стадіоні.	
15. Після тренування діти йдуть додому.	

6.3. В робочому зошиті. Допишіть речення, використайте слова з довідки.

Фотографувати, мольберт, спорт, малювати, книжки, фарби, читати, фотоапарат, папір

Давид любить _____ . Оксана любить _____ . Наталка любить _____ . Тетяна і Сергій люблять _____ .

У Давида є _____ , _____ , _____ . У Оксани є _____ . У Наталки є _____

Запам'ятайте!

Яким видом спорту ти займаєшся?

Повторення (орудний відмінок іменників).

7. Систематизація й узагальнення.

7.1. Робота в робочому зошиті. Дайте відповідь на запитання. Прочитайте відповіді.

1. Ти займаєшся спортом? 2. Яким видом спорту ти займаєшся? 3. Чим ти любиш займатися під час канікул? 4. На чому ти любиш кататися? 5. Ти коли-небудь ходив у похід? Коли? З ким? Куди? 6. Яким видом спорту займаються діти у твоєму місті/селі?

8. Підсумок уроку.

1. Домашнє завдання.

Вправа 76. Напишіть чим ви займаєтесь у вільний час. Використайте матеріал параграфа.

Урок № 9, 10

Тема. Зв'язне мовлення. Читання. Говоріння.

Мета: формувати мовленнєві вміння вибіркового читання, говоріння; передача змісту текстів; складання розповіді, використання при цьому кількох текстів.

Тип уроку: урок розвитку комунікативних вмінь.

Перебіг уроку

1. Організація класу.
2. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок.
 - 2.1. Перевірка домашнього завдання.

Усний переказ домашнього твору.

2.2. Виконання вправи 1 у робочому зошиті. Розкажіть про себе.

2.3. Виконання вправи 2 у робочому зошиті. Допишіть закінчення особових форм дієслів.

2.4. Виконання тестових завдань. Вправа 4 у робочому зошиті.

Вправа . Прочитайте текст. Виконайте завдання до тексту.

Варіант 1

Тестові завдання до тексту.

1. Які спортивні дитячі секції є у місті Берегове?

А. футбол, гандбол, гімнастика, бокс, боротьба, карате, теніс, плавання

Б. футбол, гандбол, гімнастика, бокс, боротьба, карате, теніс, лижний спорт

В. футбол, гандбол, гімнастика, бокс, боротьба, карате, бейсбол, плавання

2. Чим можна займатися у спортивному комплексі міста?

А. гімнастикою, боксом та боротьбою, карате, плаванням

Б. гімнастикою, боксом та боротьбою, карате, футболом

В. гімнастикою, тенісом, боксом та боротьбою, карате

3. Що є на територіях міських шкіл?

А. спортивні зали

- Б. бігові доріжки
В. спортивні майданчики
4. Яким зимовим видом спорту можна зайнятися у місті?
А. лижним спортом
Б. ковзанярським спортом
В. санним спортом
5. Як називається вид спорту, в якому беруть участь тварини?
А. санний спорт
Б. кінний спорт
В. гірськолижний спорт
6. Якими видами спорту займаються діти на міському стадіоні?
А. гандболом, велоспортом
Б. тенісом, стрибки у воду
В. тенісом, футболом
7. Серед поданих речень знайдіть речення з однорідними членами.
А. За містом була колись конєферма, де можна було покататися на конях.
Б. Я дуже люблю займатися спортом.
В. Тут цілий рік проводяться змагання з різних видів спорту, в яких беруть участь школярі й школярки, студенти і студентки Закарпаття.
8. Яким видом спорту можна було зайнятися на конєфермі?
А. стрільба з лука
Б. тріатлон
В. кінним спортом
9. Який вид транспорту можна взяти на прокат?
А. автомобіль і велосипед
Б. квадроцикл і електросамокат
В. електросамокат і велосипед
10. Напишіть, якими видами спорту займаєтесь ви. Де проходять заняття?

Варіант 2.

1. Які спортивні дитячі секції є у місті Берегове?

- А. футбол, гандбол, гімнастика, бокс, боротьба, карате, бейсбол, плавання
Б. футбол, гандбол, гімнастика, бокс, боротьба, карате, теніс, плавання
В. футбол, гандбол, гімнастика, бокс, боротьба, карате, теніс, лижний спорт

2. Чим можна займатися у спортивному комплексі міста?

- А. гімнастикою, боксом та боротьбою , карате, плаванням
Б. гімнастикою, тенісом, боксом та боротьбою , карате
В. гімнастикою, боксом та боротьбою , карате, футболом
3. Що є на територіях міських шкіл?
А. спортивні зали
Б. спортивні майданчики
В. бігові доріжки
4. Яким зимовим видом спорту можна зайнятися у місті?
А. ковзанярським спортом
Б. лижним спортом
В. санним спортом
5. Як називається вид спорту, в якому беруть участь тварини?
А. гірськолижний спорт
Б. санний спорт
В. кінний спорт
6. Якими видами спорту займаються діти на міському стадіоні?
А. тенісом, стрибки у воду
Б. тенісом, футболом
В. гандболом, велоспортом
7. Серед поданих речень знайдіть речення з однорідними членами.
А. Я дуже люблю займатися спортом.
Б. Тут цілий рік проводяться змагання з різних видів спорту, в яких беруть участь школярі й школярки, студенти і студентки Закарпаття.
В. За містом була колись конеферма, де можна було покататися на конях.
8. Яким видом спорту можна було зайнятися на конефермі?
А. стрільба з лука
Б. кінним спортом
В. триатлон
9. Який вид транспорту можна взяти на прокат?
А. автомобіль і велосипед
Б. електросамокат і велосипед
В. квадроцикл і електросамокат
10. Напишіть, якими видами спорту займаєтесь ви. Де проходять заняття?

2.5. Виконання вправи в зошиті. Вправа 4. Згадайте правила написання слів іншомовного походження, заповніть прогалини.

Бадм...нтон, тр...атлон, б..атлон, фр...стайл, акробат...чний рок-н-рол, альп..нізм, амер..канський футбол, к..кбокс..нг, спорт..вний тур...зм, ф..тнес.

2.6. Виконання вправи у робочому зошиті 4. Напишіть речення за зразком.

Яким видом спорту можна займатися на / в поданих спортивних спорудах?

Зразок: У басейні можна плавати.

На майданчику можна _____ На стадіоні можна _____
У спортивному залі можна _____ На корті можна _____

На рингу можна _____ На ковзанці можна _____

3. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.

3.1. Фонетична зарядка

Прочитайте вголос слова та словосполучення вголос за вчителем/вчителькою. Поставте наголоси у кожному слові. Запишіть у словник незнайомі слова та їхній переклад.

3.2. Виконання вправи у зошиті. Від поданих слів утворіть складні прикметники.

Зразок:

Широкі плечі – широкоплечий

довгий ніс –

темна шкіра –

світла шкіра

карі очі

3.3. Виконання вправи у зошиті. Доберіть антоніми до поданих прикметників.

Малий, гарний, густий, темний, довгий, кривий, худий, високий, широкий, світлий, короткий.

3.4. Виконання вправи у зошиті. Оберіть пари слів, які відповідають вашій зовнішності. Утворіть словосполучення з поданих слів. Зверніть увагу на закінчення прикметників.

Іменник	Прикметник
Обличчя	овальний, круглий

Волосся	короткий, довгий, рудий, світлий, темний
Вухо	малий, великий
Ніс	короткий, довгий, кирпатий
Око	великий, малий, зелений, блакитний, карий, синій, сірий
Рот	великий, малий
Брова	широкий, вузький, темний, світлий
Вія	густий, рідкий, темний, світлий
Чоло	високий, низький
Щока	червоний, блідий, рум'яний
Зуб	білий, кривий, рівний

3.5. Виконання вправи у зошиті. Утворіть множину поданих іменників і прикметників.

Мале вухо – чорна брова рум'яна щока –
 каре око – чорна густа вія – білий рівний зуб –

3.6. Запам'ятайте!

(звернути увагу учнів/ учениць на зміну особових займенників у Р.в.)

3.7. Виконання вправи у робочому зошиті. Вправа 5. Напишіть відповіді на запитання. Користуйтеся матеріалом попередніх вправ.

Яке у тебе обличчя? Яке у тебе волосся? Яке у тебе чоло? Які у тебе вуха? Які у тебе очі? Які у тебе щоки? Які у тебе зуби?

3.8. Виконання вправи у зошиті. Випишіть спільнокореневі слова парами.

Лице, око, вухо, голівка, носик, ротик, щока, голова, очко, личко, вушко, ніс, щічка, рот.

4. Систематизація й узагальнення вивченого матеріалу.

4.1. Читання діалогу вголос. Прочитайте діалог. Трансформуйте діалог в монолог, але перекажіть тільки ту частину, що стосується Віктора.

- Привіт, Оксанко!
- Привіт, Давиде!
- У мене радісна новина! У мене народився братик.
- Цікаво! Вітаю! А як його звати?

- Мама з татом довго думали як його назвати, а потім спитали мене, я сказав, що мені подобається ім'я Віктор. То й назвали його Віктором.

- О, це гарне ім'я, походить з латинської мови. Означає — переможець. Ми нещодавно говорили на уроці про імена українського походження. Була мова і про ім'я Віктор, це ім'я поширене і в українській мові і в угорській, а саме воно з латинської мови. Розкажи мені як виглядає твій братик, на кого він схожий?

- Він дуже маленький. У нього кругле обличчя і світле коротке хвилясте волосся. Очки в нього блакитні, але мама каже, що вони ще змінять свій колір. Вушка маленькі. Носик кирпатий. Він спокійний. Багато спить, а коли прокидається — посміхається, не плаче.

- Моя сестричка теж маленькою багато спала. Пройде декілька місяців, він вже буде спати менше. Буде тобі з ким гратися.

- Так, я цього чекаю.

- А на кого він схожий?

- Мама каже, що на дідуся, татового батька. Але все ще може змінитися, Віктор ще дуже маленький. Все мені вже час бігти додому. Мама просила, щоб не барився після тренування. Просила допомогти. Бувай, Оксанко!

- Бувай, Давиде!

Виконання вправи усно. Трансформуйте діалог в монолог, але перекажіть тільки ту частину, що стосується Віктора.

Почніть монолог словами: Я знаю, що ...

4.3. Виконання вправи у робочому зошиті. До підкреслених слів поставте питання і дайте на них відповідь.

Зразок:

У спортивному залі дівчата та хлопці грають у спортивні ігри.

1. Де грають дівчата та хлопці? Дівчата та хлопці грають у залі. 2. У якому залі грають дівчата та хлопці? Дівчата та хлопці грають у спортивному залі. 3. Що роблять дівчата та хлопці? Дівчата та хлопці грають. 4. Що роблять нові студенти? Нові студенти читають тексти. 5. Хто грає у спортивному залі? Дівчата та хлопці грають у спортивному залі.

У Оксанки овальне обличчя, високе чоло, коротке світле волосся, карі очі, рум'яні щоки, білі зуби.

1. Яке обличчя у Оксанки? 2. ...? 3. ?4....? 5....? 6. ...?

(За поданими питаннями запропонувати учням/ ученицям написати про свій зовнішній вигляд і додати речення про свій характер. Звернути увагу учнів/ учениць, що потрібно скласти два речення: в одному будуть однорідні члени речення. Наступне може бути неускладнене.)

У менеЯ

4.4. Виконання вправи усно. Гра. Біля вас сидить сусідка або сусід. Подивіться уважно на нього / на неї. Складіть невелику розповідь про його/ її зовнішність. Скажіть , який він/ яка вона за характером.

Користуйтеся запитаннями, які ви склали у попередній вправі.

5. Підсумок уроку

6. Домашнє завдання

1. Підготувати до усного переказу текст « Спортивне життя в Берегові».
2. Написати міні-твір на тему « Зовнішність людини». Опишіть кількома реченнями зовнішність ваших родичів. Використайте у вправі речення з однорідними членами.

Урок № 11

Тема. Розвиток мовлення. Письмовий твір – опис людини « Про себе».

Мета: закріпити знання учнів/ учениць про текст; удосконалювати вміння складати текст-опис; стисло і послідовно висловлювати власні думки; розвивати зв'язне мовлення, спостережливість, увагу, уяву, логічне мислення.

Тип уроку: урок зв'язного мовлення.

Перебіг уроку

1. Організація класу.
2. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок.

2.1. Перевірка домашнього завдання.

Прочитати міні-твір на тему « Зовнішність людини».

3. Повідомлення теми, мети і завдань уроку.

4. Підготовка до складання письмового твору.

4.1. Подані речення запишіть у такій послідовності, щоб вони утворили текст.

Я думаю, що я схожий у цьому на мого батька. Мої батьки дружні і гостинні. Я комунікабельна людина. Вони люблять запрошувати наших друзів і сусідів.

4.2. Прочитайте текст. Складіть план тексту.

5. Лексична робота.

5.1. Словникова робота. Випишіть у три стовпчика слова: опис зовнішності, риси характеру, одяг, улюблені заняття. Ці слова мають характеризувати вас.

5.2. Усна вправа за підручником. 94. Дайте усну відповідь на запитання.

1. Як тебе звати? 2. Де ти народився/ народилася? 3. Коли ти народився/ народилася?

4. В якому місті ти живеш? 5. Де ти вчишся і в якому класі? 6. Хто ти за національністю? 7. Які предмети тобі подобаються? 8. На кого ти схожий/ схожа?

8. Яке у тебе волосся? (Які очі? Який ніс? Яке чоло?) 10. Який у тебе характер?

11. Чим ти любиш займатися у вільний час? 12. Хто може розказати про тебе більше?

5.3. Складання твору.

5.4. Робота над будовою опису людини.

Орієнтовний план.

1. Що це за людина?

А) Як тебе/ її/ його звати?

Б) Коли народилася/ народився?

В) Де народився?

Г) Де навчається/ працює?

II. Детальний опис зовнішності

А) опис обличчя

Б) риси вдачі.

В) одяг, окремі деталі

Г) Які захоплення?

Д) Загальні враження.

7. Підсумок уроку.

8. Домашнє завдання.

Написати розповідь на тему « Мій друг/ подруга». Користуйтеся лексичним матеріалом уроку.

Урок 12

Тема. Контрольний диктант. Аудіювання тексту

Мета: уміня писати диктанти, уміня працювати самостійноздатність прослуховувати незнайомий текст, розуміти його, запам'ятовувати фактичний зміст, тему й основну думку; навички самоорганізації.

Тип уроку: урок перевірки знань та навичок учнів

Перебіг уроку

1. Організація класу

2. Повідомлення теми, мети, завдань уроку.
3. Написання диктанту

Диктант

Тарас Шевченко

Майже два сторіччя тому народився в селі Моринцях, що на Черкащині, хлопчик Тарас. Рано померли його батьки. І на долю сироти випали тяжкі поневіряння. Однак ніякі біди не зламали світлу душу Тараса.

Хлопчик рано навчився читати, усім серцем тягнувся до знань, до науки, до правди. Понад усе він був залюблений у рідне слово, в народну пісню, у красу своєї знедаланої Батьківщини — України.

Саме з цієї любові й народився наш найбільший поет — Тарас Шевченко.

Тарас Григорович написав багато творів, які ввійшли до відомої в усьому світі книжки «Кобзар». У «Кобзарі» поет оспівує рідну Україну, її народ (97 сл.).

4. Аудіювання тексту

4.1. Самостійно запишіть пропущені букви, виставте наголоси, прочитайте вголос написане.

Дружний, добрий, веселий, пенсіонер, старий, сумний, краций, розумний, серйозний, молодший, щасливий, симпатичний, батьки, домогосподарка.

4.2. А. Слухайте і повторюйте вголос слова і словосполучення.

Дружна сім'я, добрий батько, серйозний брат, працювати на заводі, мріяти, економіст, тренер, інженер, хороші батьки, любить майструвати, ремонтувати електроприлади, тренувати команду, керувати автомобілем.

Б. Слухайте і записуйте словосполучення. Перевірте написане.

4.1. Прослухайте речення. Скажіть вголос, скільки в кожному з них слів.

Це щаслива сім'я. У нього старший брат. Наша сім'я дуже дружна. Наші діти дуже веселі. Мій брат розумний студент. Моя мама хороший тренер. Мій тато працює інженером.

4.2. Прослухайте речення і поставте в кінці речень крапку, знак питання або знак оклику. Прочитайте речення вголос із потрібною інтонацією.

У нас дружна сім'я. У неї добрий батько. Ось його старший брат. Він найкраща людина. Це щаслива сім'я. Твій старший брат веселий. Це був дуже нудний фільм
Ваш брат вже дорослий

4.3. Слухайте і повторюйте.

Мій брат. Мій старший брат. Мій старший брат студент. Мій тато. Мій тато працює
Мій тато працює на заводі. Мій тато працює на заводі інженером. Наші батьки. Наші
батьки хороші. Наші батьки хороші і веселі. Наші батьки хороші і веселі люди.

4.4.А) Прослухайте текст і скажіть, про що він.

Я школяр. Мене звать Сергій. Мій старший брат Андрій вже студент. Він дуже
серйозний, добре вчиться в інституті. Брат хоче бути економістом. Мріє працювати
у банку. У нас дуже хороші батьки. Наша мама Марина — тренер гандбольної
команди. У неї команда дівчат. Вони часто їздять на змагання. Наш тато добра і
весела людина. Його звати — Микола. Він працює на заводі інженером. У вільний
від роботи час тато майструє. Любить ремонтувати електроприлади. У нас є машина,
мотоцикл і велосипед. Ми з братом вже вміємо керувати автомобілем. Я люблю
кататися на велосипеді, а брат — на мотоциклі. Батьки на роботу їздять машиною.
Наша сім'я живе у великому будинку. Біля будинку є великий сад і город. У садку
ми любимо відпочивати. Тут гарно у різні пори року.

Б) Слухайте речення і відповідайте на них словами «так» чи «ні».

1. Сергій студент. 2. Брат хоче бути лікарем. 3. Андрій хоче працювати у банку.
4. Мама працює тренером гандбольної хлоп'ячої команди. 5. Тато працює бухгалтером
у магазині. 6. Тато з мамою їздять на роботу велосипедами. 7. Сергій їздить у школу
велосипедом. 8. Андрій любить кататися на мотоциклі. 9. Сім'я живе у великому
будинку. 10. Біля будинку є сад та город.

4.7. А) Прослухайте текст ще раз і відновіть його, користуйтесь поданими словами.

Я школяр. Мене звать Сергій. Мій старший брат Андрій вже студент. Він дуже
серйозний, добре вчиться в інституті. Брат хоче бути економістом. Мріє працювати у
банку. У нас дуже хороші батьки. Наша мама Марина — тренер гандбольної
команди. У неї команда дівчат. Вони часто їздять на змагання. Наш тато добра і
весела людина. Його звати — Микола. Він працює на заводі інженером. У вільний
від роботи час тато майструє. Любить ремонтувати електроприлади. У нас є машина,
мотоцикл і велосипед. Ми з братом вже вміємо керувати автомобілем. Я люблю
кататися на велосипеді, а брат — на мотоциклі. Батьки на роботу їздять машиною.
Наша сім'я живе у великому будинку. Біля будинку є великий сад і город. У садку
ми любимо відпочивати. Тут гарно у різні пори року.

Школяр, старший брат, студент, серйозний, добре вчиться, в інституті,
економістом, мріє працювати, у банку, хороші батьки, тренер гандбольної команди,
команда дівчат, їздять на змагання, добра і весела людина, працює на заводі,

інженером, майструє, електроприлади, машина, мотоцикл і велосипед, керувати автомобілем, кататися на велосипеді, на мотоциклі, їздять машиною, у великому будинку, великий сад і город, любимо відпочивати, у різні пори року.

Б) Прочитайте свій варіант тексту.

4.8. Прослухайте текст ще раз. Запишіть дієслова, які ви почули у тексті.

4.9. Прослухайте текст і виконайте завдання.

Варіант 1

1. Головного героя звать ...

А) Микола

Б) Сергій

В) Павло

2. Головний герой ...

А) студент

Б) робітник

В) школяр

3. Його старший брат Андрій ...

А) студент

Б) робітник

В) школяр

4. Андрій мріє працювати ...

А) школі

Б) банку

В) на заводі

5. Брат буде ...

А) фотографом

Б) лікарем

В) економістом

6. Мама героя ...

А) тренер

Б) медсестра

В) бухгалтер

7. Мама Сергія тренує

А) волейбольну команду

Б) гандбольну команду

- В) баскетбольну команду
- 8) Гандбольна команда
- А) жіноча
- Б) чоловіча
- В) і жіноча і чоловіча
9. Тато працює ...
- А) у фірмі
- Б) у майстерні
- В) на заводі
10. Тато працює ...
- А) економістом
- Б) майстром
- В) інженером
11. У сім'ї є такі види транспорту ..
- А) мікроавтобус, автомобіль, мотоцикл
- Б) скутер, мотоцикл, велосипед
- В) автомобіль, мотоцикл, велосипед
12. Сім'я живе ...
- А) у квартирі біля парку
- Б) у будинку із садком і городом
- В) у будинку біля річки.

Варіант 2

1. Головного героя звать ...
- А) Микола
- Б) Павло
- В) Сергій
2. Головний герой ...
- А) студент
- Б) школяр
- В) робітник
3. Його старший брат Андрій ...
- А) робітник
- Б) студент
- В) школяр

4. Андрій мріє працювати ...
- А) банку
 - Б) на заводі
 - В) школі
5. Брат буде ...
- А) лікарем
 - Б) фотографом
 - В) економістом
6. Мама героя ...
- А) тренер
 - Б) бухгалтер
 - В) медсестра
7. Мама Сергія тренує
- А) волейбольну команду
 - Б) баскетбольну команду
 - В) гандбольну команду
- 8) Гандбольна команда
- А) і жіноча і чоловіча
 - Б) жіноча
 - В) чоловіча
9. Тато працює ...
- А) у фірмі
 - Б) на заводі
 - В) у майстерні
10. Тато працює ...
- А) майстром
 - Б) економістом
 - В) інженером
11. У сім'ї є такі види транспорту ..
- А) мікроавтобус, автомобіль, мотоцикл
 - Б) автомобіль, мотоцикл, велосипед
 - В) скутер, мотоцикл, велосипед
12. Сім'я живе ...
- А) у квартирі біля парку
 - Б) у будинку біля річки.
 - В) у будинку із садком і городом

5. Підсумок уроку.

6. Домашнє завдання.

Отже, на основі поданого матеріалу можна зробити наступний висновок, кожний урок має бути логічним продовженням комплексу уроків того чи іншого циклу. Вчитель має ретельно відбирати мовний, текстовий, тематичний матеріал, продумати всі етапи уроку, способи переходу від одного етапу до іншого, передбачати методичні прийоми, підбирати допоміжний матеріал. Більше часу відводити на умовно-комунікативні та комунікативні вправи.

ВИСНОВКИ

Степан Черничко зазначає: «Успішній суспільній інтеграції представників нацменшин допомагають не хороші знання правил відмінювання дієслів та іменників, а те, що вони розуміють, коли до них звертаються чи пишуть українською, а також якщо вони усно й письмово здатні висловити свою думку державною мовою» [31, с. 6]

Тож важливу роль у формуванні комунікативної компетентності учнів відіграють уроки розвитку мовлення. Участь учнів у комунікативних актах, які запропоновано в комунікативних і умовно-комунікативних вправах до текстів сприяє розвитку й удосконаленню вмінь та вироблення комунікативних навиків усного і письмового мовлення в основних видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма). З огляду на те, що школярі мають скласти ЗНО, в якому є завдання із встановленням порядку речень у тексті, завдання з читання та аналізу текстів, власне висловлення тощо. Для виконання таких завдань необхідне розуміння прочитаного, вміння написати есе, у якому потрібно побудувати тезу, аргументи з відповідними прикладами, зробити висновки. Навіть прочитане речення, насичене метафорами, персоніфікацією, епітетами, фразеологізмами учні можуть неправильно зрозуміти, наприклад, учні не розуміють вираз «виє вітер», тому що у прямому перекладі угорською мовою вираз абсолютно не зрозумілий.

Отже, підсумуємо сказане вище й коротко окреслимо види завдань, які спрямовані на розвиток комунікативних вмінь та навичок учнів.

Вивчення української мови в школах з угорською мовою навчання викликає чимало труднощів, з чим пов'язана актуальність нашого дослідження, підтвердженням чому є і слова дослідниці цієї проблеми на Закарпатті Єлизавети Барань: «мета та завдання викладання предмета «українська мова» різні, при викладанні дисципліни необхідно застосовувати різну методику. З метою результативного засвоєння державної мови потрібно розробити спеціальні навчальні програми для шкіл з угорською мовою навчання, на основі яких створити підручники, робочі зошити, методичні допоміжні матеріали, засоби унаочнення, словники, аудіовізуальні навчальні матеріали» [1, с. 76 – 77].

Опрацювавши літературу з методики викладання української мови в закладах середньої освіти, дійшли висновку, що в школах з угорською мовою навчання уроки розвитку мовлення потрібно моделювати за зразком уроків іноземних мов, в яких подано методи і прийоми вивчення нерідної мови. Як стверджують Бігич О. Б,

Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е, під час такого типу уроків важливу роль надають не лише освоєнню певної кількості слів, метою таких уроків є оволодіння іншомовною комунікативною компетентністю. Учні мають можливість ознайомитися з новими лексичними одиницями, автоматизувати свої дії з новими лексичними одиницями на рівні словоформи, вільного словосполучення, фрази/ речення, понадфрази. Таким чином вони можуть брати участь у діалогічному мовленні, вдосконалювати монологічне мовлення. Під час виконання ситуативних завдань вживати засвоєні лексичні одиниці при висловлюванні своїх думок в усній і письмовій формі, також розуміти лексичні одиниці при читанні та аудіюванні. Учні вживають нову лексику відповідно до комунікативної ситуації спілкування.

У результаті дослідження ми дійшли таких висновків:

1. такий вид мовленнєвої діяльності як читання допомагає оволодіти мовним матеріалом, забезпечує запам'ятовування лексичних одиниць, зв'язків між ними, граматичних явищ, граматичних структур, порядку слів у структурах, допомагає удосконалити вміння усного мовлення, розвиває мовну здогадку, самостійність у подоланні мовних та смислових труднощів.
2. для проведення аудіювання особливо важливим є те, щоб учні зрозуміли про що йтиме мова у тексті, який вони будуть сприймати на слух. Тому тексти для аудіювання потрібно подавати такі, в яких є знайома учням лексика. На таких уроках учитель має запланувати роботу з дотекстовими та післятекстовими вправами, що дає змогу підготуватися сприймати на слух текст, а потім виконати запропоновані до нього завдання, які допоможуть оцінити вміння та навички учнів з аудіювання.
3. для розвитку умінь і навичок говоріння обов'язково використовувати не тільки комунікативні вправи, а й умовно-комунікативні. Під час виконання таких вправ учні відповідають на поставлені запитання, висловлюють свою думку, переказують прочитані тексти, розігрують діалоги, що сприяє розвитку усного мовлення. Особливу увагу потрібно звернути на ситуативні вправи, завданням яких є осмислити подану ситуацію і згідно неї скласти діалог. Вправи виконують у парі або в групі – командною грою, тому що репліки доведеться складати разом, що дає змогу висловитися обом учням або групі учнів.
4. написання твору опису чи твору роздуму не буде для учнів складним завданням, на уроках вони накопичують лексичний матеріал, працюють із лексичними, граматичними, синтаксичними вправами, усно переказують

прочитані тексти. Особлива увага також приділена виконанню домашніх завдань, де пропонується написати, описати щось, про що вже йшла розмова на попередніх уроках. На останньому уроці вчитель пропонує скласти план твору, виписати матеріал, який вони вивчили на уроках, і на основі зібраного написати твір-опис чи твір-роздум.

5. кожний урок має бути логічним продовженням комплексу уроків того чи іншого циклу. Вчитель має ретельно обрати мовний, текстовий, тематичний матеріал, продумати всі етапи уроку, способи переходу від одного етапу до іншого, передбачати методичні прийоми, підбирати допоміжний матеріал. Більше часу відводити на умовно-комунікативні та комунікативні вправи.
6. Під час вивчення мовних тем доцільно використовувати у вправах вивчену лексику, що дає змогу учням не зосереджувати увагу на перекладі слів, а виконувати мовне завдання. Наприклад: під час вивчення теми «Просте речення» потрібно пропонувати речення з вивченою лексикою, що спрощує пошук підмета і присудка, другорядних членів речення, тому що комунікативні вправи вимагають постановку питання і відповіді на нього, таким чином поставити питання до другорядного члена речення буде не складно.

Таким чином, можемо підсумувати, що для оволодіння державною мовою потрібен новий підхід до викладання української мови в школах з навчанням угорською мовою, особливу увагу потрібно звернути на розвиток і вдосконалення комунікативних здібностей учнів у основних видах комунікативної діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма). У кожному виді комунікативної діяльності є робота з текстом монологом і текстом діалогом в усному і у письмовому мовленні. Дотримання послідовності у виконанні вправ, що дає змогу учням за короткий час звикнути до послідовності завдань та реагувати на розпорядження вчителя. Мовний матеріал теж має бути з використанням вивченої лексики. Конспекти уроків мають бути логічним продовженням того чи іншого циклу, таким чином учні запам'ятовують нову лексику, повторюючи її на кожному етапі уроку, і збагачують свій лексичний запас.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Барань Є.Б. Шляхи покращення володіння державною мовою угорськомовних учнів шкіл Закарпаття. // Вища школа і ринок праці: модернізація, інтернаціоналізація: збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19-21 жовтня 2016 р., Мукачево: видавництво МДУ, 2016. С.13–14.
2. Барань Є., Черничко С. Вивчення української мови у закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою. // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. Випуск 8. Львів. 2013. С.72–78.
3. Берегсасі А., Українська мова у закладах загальної середньої освіти з навчанням угорською мовою у соціолінгвістичному аспекті/ А. Берегсасі, С. Черничко. // Українознавство. 2005. № 4. С. 82–86.
4. Беца С. Д., Павлович Ю. П., Певсе А. А. Українська мова підручник для 5 класу з навчанням угорською мовою. Чернівці: Букрек, 2022.– 247 с.
5. Беца С. Д., Павлишина М., Павлович Ю. П., Певсе А. А. Українська мова підручник для 6 класу з навчанням угорською мовою. Чернівці: Букрек, 2023.– 240 с.
6. Бігич О. Б, Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Николаєвої. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетівКиїв: Ленвіт, 2013. – 590 с.
7. Браун Є., Зикань Х., Ковач-Буркуш Є. та ін. Модельна навчальна програма «Угорська мова. 5-9 класи» для закладів загальної середньої освіти». Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07. 2021 № 795. – 39 с.
8. Браун Є., ЗиканьХ., Ковач-Буркуш Є. Угорська мова: підруч. для 5 кл. для закладів загальної середньої освіти. – Л.: Світ, 2022. – 224 с.
9. Вашкуленко Методика навчання української мови в початковій школі. Харків: ТОВ «Фактор-Друк», 2010. – 370 с.
10. Глазова О. П., Дика Н. М. Рідна мова. Плани-конспекти уроків. 5 клас. Харків: Ранок, 2003. С. 62
11. Глазова О. П. , Косян Т. В. Рідне слово, 5 клас. Посібник з розвитку зв'язного мовлення для учнів. Київ: Магістр. 1997. – 62 с.

12. Глазова О. П., Косян Т. Рідне слово. 6 клас. Посібник з розвитку зв'язного мовлення. Київ: Магістр.1997. – 62 с.
13. Кеслер С. «Буквар»: підручник для 2 класу загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням угорською мовою. Ужгород: ТОВ «ІВА», 2013. 148 с.
14. Коваль Г. П. , Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання. Тернопіль: НК Богдан, 2008. 11 с.
15. Ковач Л. Динаміка етнічного складу населення Закарпатської області за матеріалами переписів 1989 та 2001 р.р. // Науковий вісник. Випуск 29. С. 287 –276.
16. Котик Т. М. Методика літературної освіти молодших школярів. Івано-Франківськ, 2014. 74 с.
17. Кочерган М. П. Загальне мовознавство. Київ, 2010. – 464 с.
18. Крайнова Ж. Формування комунікативної компетентності молодших школярів на заняттях з рідної мови. Початкова школа. № 11.2003.
19. Казанжи О.В. Методика навчання іноземної мови. Миколаїв:2019. С.227
20. Лопушинський І. П. Формування та реалізація державної мовної політики в галузі освіти: дисертація на здобуття наукового ступеню д-ра наук. Київ, 2008. – 36 с.
21. Михайленко А. В. Методика як теорія і практика навчання іноземних мов. 2007. С. 5
22. Мелеганіч Г. Реалізація державної мовної політики в Закарпатській області. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Політологія, Соціологія, Філософія. Випуск 14, 2010 р. С. 204 – 208.
23. Навчальна програма з української мови (складник типової освітньої програми) для 3-4 класів закладів загальної середньої освіти з мовами навчання національних меншин (румунською, угорською). — 45 с.
24. Типова освітня програма з української мови для закладів загальної середньої освіти з угорською мовою навчання (1–4 класи). Наказ міністерства освіти України № 743 від 12 серпня 2022 р. – С. 15.
25. Ніколаєва С. Ю.Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах.Київ: Ленвіт, 2020. – 328 с.
26. Панова Л. С., Андрійко І. Ф., Тезікова С. В. та ін. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах. Київ: ВЦ «Академія», 2010. – 327 с.

27. Пентилюк М.І., Караман С. О., Караман О. В., Горошкіна О. М., Бакум З. П., Барахтян М. М., Гайдаєнко І. В., Галетова А. Г., Коршун Т. В., Нікітіна А. В., Окуневич Т. Г., Решетилова О. М. Методика української мови в середніх освітніх закладах Київ: Ленвіт. 2004. – С. 400.
28. Романюк С. Сучасні засади навчання української мови в школах з навчанням мовами національних меншин. // Acta Paedagogica Volyniensis № 2, 2022. – С. 3–8.
29. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. Київ: Освіта. 2007. – 291 с.
30. Хорошковська Т. П., Повхан К. З. Навчальна програма з української мови(складник типової освітньої програми) для 1–4 класів закладів загальної середньої освіти з мовами навчання національних меншин (молдовською, румунською, угорською). – 15 с.
31. Черничко С. С., Певсе А. А., Кордонець О. О. та ін. Модельна навчальна програма «Українська мова для класів з навчанням угорською мовою. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти. Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.07. 2021 № 795. – 91с.
32. Черничко С. С. Державна мова для угорців Закарпаття: чинник інтеграції, стратегії чи асиміляції? // StrategisPriorities№ 1(46), 2018 – С. 105.
33. Черничко С. Напрямки мовної освіти України і угорськомовна освіта на Закарпатті. // Acta Beregsasiensis20009/2, – С. 99.

Звіт про перевірку схожості тексту Oxsico

Назва документа:

Магістерська робота_Беца Світлана.docx

Ким подано:

Наталка Лібак

Дата перевірки:

2024-05-22 18:10:36

Дата звіту:

2024-05-22 18:22:54

Ким перевірено:

I + U + DB + P + DOI

Кількість сторінок:

87

Кількість слів:

22736

Схожість 11%	Збіг: 42 джерела	Вилучено: 0 джерела
Інтернет: 36 джерела	DOI: 0 джерела	База даних: 0 джерела
Перефразовування 2%	Кількість: 34 джерела	Перефразовано: 658 слова
Цитування 2%	Цитування: 21	Всього використано слів: 404
Включення 0%	Кількість: 3 включення	Всього використано слів: 30
Питання 0%	Замінені символи: 0	Інший сценарій: 1 слова